

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Thur 3/13/2025 1:06:57 PM
Subject: FW: PO-Stukken als NOVEX Haven in PO coördinatie stikstof 17/3
Received: Thur 3/13/2025 1:06:00 PM

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

Hoi 5.1.2e,

TKN, hadden we al over geappt. Ik ben voor N2000 en ZHPLG ook in contact met 5.1.2e en 5.1.2e

Groetjes

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Verzonden: donderdag 13 maart 2025 13:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e

<5.1.2e @pzh.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: PO-Stukken als NOVEX Haven in PO coördinatie stikstof 17/3

Urgentie: Hoog

Dag 5.1.2e 5.1.2e

Op dit moment is mij nog niet duidelijk **of jullie op basis van bijgaande stukken het als noodzaak zien om het PO Coördinerend stikstof op 17 maart te benutten.**

Die inschatting is daarvoor wat mij betreft aan @ 5.1.2e 5.1.2e heeft als het goed is de vraag uitstaan bij 5.1.2e voor zijn inschatting hoe noodzakelijk het is dat Mariëtte, Frank en Berend de stukken nog enigszins voortijdig zien vóór GS op 25 maart.

Via 5.1.2e hoor ik dat er in principe geen ruimte was op de agenda van het "PO coördinatie stikstof" op 17/3. Indien jullie toch noodzaak zien, dan is het aan 5.1.2e om daar toch ruimte voor te maken op de PO-agenda.

Om vast te anticiperen als we wél alsnog naar het PO op 17/3 moeten/kunnen is het stukkenpakket hier alvast te vinden:
☐ [20250317-PO-CoordinatieStikstof](#) (dezelfde stukken zijn ook bijgevoegd als bijlage in deze mail)

De oplegger is in deze map aangepast voor het PO Coördinatie Stikstof; verder zijn de stukken dezelfde als voorliggen in PO Verstedelijking & Mobiliteit (Anne, Arne, Frederik)

Indien 17/3 dit PO toch niet lukt, hoor ik graag of jullie wens is om terug te vallen op

- het PO VTH komende **week (@ 5.1.2e ajb dan is het verzoek aan jou om zelf de adressering van de oplegger daarvoor aan te passen en zelf aanleveren aan betreffende secretaris),** of
- het PO Coördinatie ruimtelijk voorstel benutten (excl. Mariëtte) op 24 maart. Dat was het oorspronkelijke idee voordat we vandaag last minute aanpassingen op de stukken kregen uit programmaliijn 4 NOVEX Haven (natuur/stikstof). Dan is de ruimte om bestuurlijke punten mee te geven echter heel klein geworden, aangezien GS op 25/3 en het BO op 26/3 is.

Morgen (vrijdag) ben ik zelf afwezig.

5.1.2e en 5.1.2e zijn dan eventueel beschikbaar voor mogelijke laatste puntjes op de i. Al wil ik in de stukken voor komende week nu even ***niets meer veranderen***. Onze inspanningen gaan naar voorbereiding van de workflow naar GS. Eventuele **bestuurlijke** aandachtspunten en signalen kunnen daarin uiterlijk maandag eind van de dag nog meegegeven worden.

321207. Jullie bij de stukken alsnog bestuurlijke aandachtspunten hebben voor in het PO 17/3, is het aan jullie zelf om 0278

bij de PO-agenda mee te geven voor “jullie” PO.

Groeten,

5.1.2e

5.1.2e

Ruimtelijke strategie – Regionaal Ontwerp – Stedebouw

Provincie Zuid-Holland | Zuid-Hollandplein 1

Afdeling Ruimte, Wonen en Bodem | Bureau Verkenning en Monitoring

Postbus 90602 | 2509 LP DEN HAAG

T 5.1.2e | 5.1.2e@pzh.nl

www.zuid-holland.nl

nl.linkedin.com/in/5.1.2e

To: 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl]
From: 5.1.2e [redacted]
Sent: Mon 3/17/2025 10:42:17 AM
Subject: FW: Proces bij Arne
Received: Mon 3/17/2025 10:42:00 AM
[Presentatie ZHAS opdrachtgeversoverleg.pptx](#)
[Zuid-Hollandse Analyse Stikstof V1.1.docx](#)

Hoi 5.1.2e [redacted]

Hierbij even de laatste mailwisseling.
Ook bijgevoegd de stukken die zijn besproken afgelopen vrijdag.
We hebben de slide hoe nu verder niet kunnen bespreken.

Groetjes,

5.1.2e [redacted]
Van: 5.1.2e [redacted]
Verzonden: maandag 17 maart 2025 10:55
Aan: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Proces bij Arne

Hoi 5.1.2e [redacted]

Dan hebben wij een miscommunicatie gehad. Het agenderen was al ter sprake op de maandag van die week, we hebben het er echter vrijdag pas over gehad. Dat betekent dat de oplegger al twee dagen op iBabs stond voor wij elkaar spraken. 5.1.2e [redacted] en 5.1.2e [redacted] hebben er wel naar gekeken.
Ik ging ervanuit dat dit bekend was bij jou.
Arne heeft de oplegger gezien en vond het fijn een update te krijgen. Hij heeft gevraagd hoe het ervoor stond voor NOx reducties en NH3 reducties. Verder niets bijzonders.

Groetjes

Van: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Verzonden: maandag 17 maart 2025 10:03
Aan: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Proces bij Arne

5.1.2e [redacted]
Even voor alle duidelijkheid, afstemming is er niet geweest. We hebben het erover gehad dat je dit wilde agenderen bij Arne. Ik heb aangegeven dat als hij er niet expliciet om heeft gevraagd het op dit moment beter is om even te wachten met het geven van informatie. Er lopen veel sporen langs elkaar en we weten nog niet helemaal of en wanneer deze samen komen. Ik heb ook aangegeven dat, mocht Arne wel om een update hebben gevraagd, het me beter lijkt dit heel kort en bondig mondeling te doen ('we zijn er mee bezig, spoedig meer'). Tenslotte heb ik gezegd geen ruis op de lijn te willen.
Je hebt kennelijk toch de oplegger geagendeerd – niet handig.
Graag terugkoppeling of Arne de memo heeft gezien en van Arne's reactie.
Met groet,

5.1.2e [redacted]

Van: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 14 maart 2025 15:24
Aan: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: Proces bij Arne

Urgentie: Hoog

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e

Deze maandag ben ik nog langs geweest op het PO van Arne over een procesupdate van de opdrachtsoren binnen het PO, zie bijlage.

Ik heb dit afgestemd met 5.1.2e 5.1.2e Na het gesprek van zojuist is evident dat dit niet helemaal dezelfde lijnen zijn.

Ik heb het gevoel dat ik binnen verschillende ideeën en wensen aan het navigeren ben en mogelijk niet dezelfde relatie zie in de strategische richting van het BO opdrachtspoor, een onderbouwing voor additionaliteit (dmv de ZHAS + maatregelpakketten), het coördinerend PO stikstof en het PO SANE. Excuses als dit problemen geeft in het proces. Goed om hiervoor even een momentje te prikken @ 5.1.2e ?

Ik wil het jullie in ieder geval meegeven als achtergrond voor een gesprek met Arne. Ik zal maandag/dinsdag een notitie hebben klaarliggen voor vraag 4 van het BO.

Groetjes en alvast een fijn weekend,

5.1.2e

Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)

Inhoud

Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS).....	1
Inleiding: doel van de Zuid-Hollandse Analyse Stikstof.....	3
1. Waar staan we nu?.....	4
1.1 Landelijke trends emissies en deposities.....	4
1.2 Depositietrend in Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden.....	5
2. Wat is nu de urgentie?.....	6
2.1 Maatschappelijke doelen binnen de provincie.....	7
3. Opgaven en doelen.....	8
3.1 Europese doelen.....	8
3.2 Landelijke doelen.....	8
3.3 Provinciale doelen.....	9
4. Maatregelen en ontwikkelingen voor stikstofreductie.....	10
4.1. Emissiereductie van stikstofoxiden (NO _x).....	11
4.2 Emissiereductie van ammoniak (NH ₃).....	23
6. Monitoring.....	27
6.1 Landelijk instrumentarium.....	27
6.2 Provinciale monitoring.....	27
Bijlage 1: Samenvatting natuurherstelmaatregelen.....	29
1. Duingebieden.....	36
2. Deltagebieden.....	37
3. Veenweidengebieden.....	38

Inleiding: doel van de Zuid-Hollandse Analyse Stikstof

Van de lucht die we inademen, bestaat 78% uit stikstof (N_2). Daarmee is deze stikstof niet het probleem waardoor we nu al jaren in een stikstofcrisis verkeren. Het zijn de stikstofverbindingen; ammoniak (NH_3) en stikstofoxiden (NO_x) die schade toe kunnen brengen aan de natuur en onze gezondheid.

Het stikstofvraagstuk is een complex probleem dat al decennia bestaat. Stikstofreductie is nodig. In de eerste plaats voor het herstellen van de natuur, daarnaast om vergunningverlening voor ontwikkelingen mogelijk te maken, waaronder voor de woningbouw, de landbouw en voor het Zuid-Hollandse bedrijfsleven.

In de afgelopen jaren zijn er al verschillende stappen in de goede richting gezet. Zo zien we dat de emissie van NO_x in Zuid-Holland met zo'n 4% per jaar afneemt door inspanningen in het kader van de energietransitie en door de implementatie van Europese richtlijnen. Ook de emissie van ammoniak lijkt een licht dalende trend in te zetten. Met de Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS) willen we de daling van de emissie van stikstofoxiden en ammoniak in beeld brengen en aangeven welke maatregelen zijn en worden genomen om de uitstoot te laten afnemen.

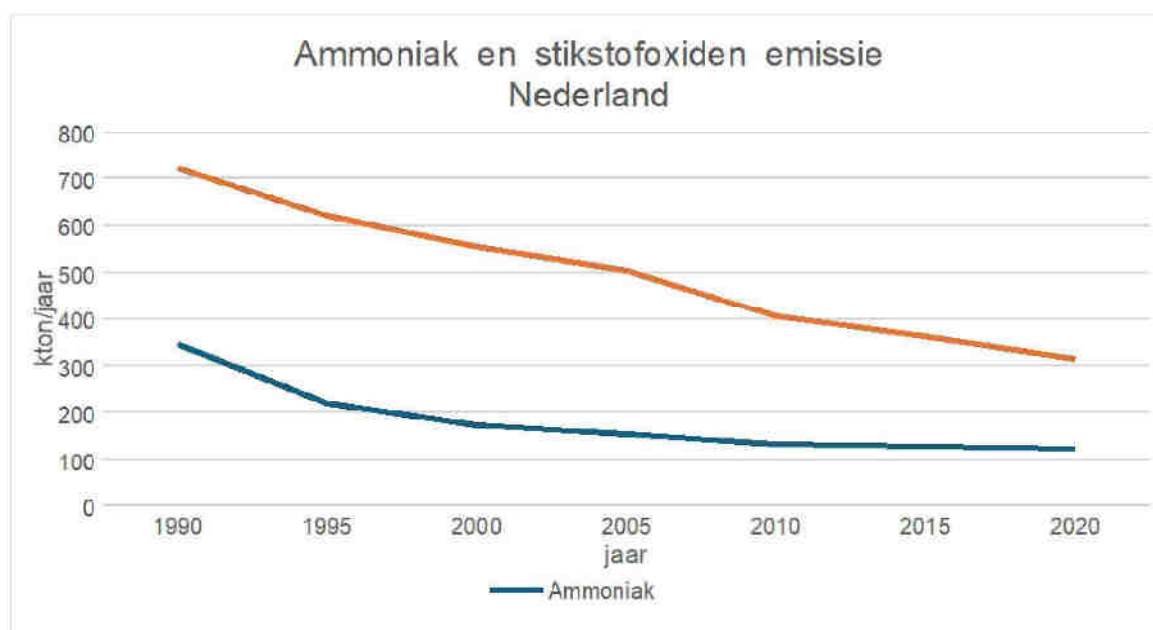
Een blijvend dalende trend van stikstofemissies is nodig om de drukfactoren verzuring en vermesting terug te brengen. Het afnemen van deze drukfactoren is essentieel voor het behalen van instandhoudingsdoelstellingen van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

1. Waar staan we nu?

In en rondom de provincie Zuid-Holland liggen verschillende stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden. Omdat het stikstofprobleem niet aan de provinciegrens ophoudt rapporteren we niet alleen over de gebieden die (grotendeels) in Zuid-Holland vallen, maar ook over de gebieden die grenzen aan onze provincie. Van de 13 stikstofgevoelige gebieden in en rondom Zuid-Holland zijn er twee waar de natuur zich volledig onder de Kritische Depositie Waarde (hierna: KDW)¹ bevindt (Grevelingen en Voordelta). In deze gebieden vormt stikstof dus geen belemmering voor het halen van de natuurdoelen. In alle andere gebieden is in meer of mindere mate sprake van overbelasting.

1.1 Landelijke trends emissies en deposities

De emissies van ammoniak en stikstofoxiden zijn in de afgelopen decennia flink gedaald. Het invoeren van de katalysator en de energietransitie zorgen voor een dalende trend in de emissies van stikstofoxiden. Innovaties in de landbouw hebben, vooral in de jaren '90, tot enorme reductie van ammoniakemissie geleid. De dalende trend van stikstofoxidenemissies zet door. Voor ammoniak is de trend de laatste 10 jaar afgevlakt. (zie figuur 1).

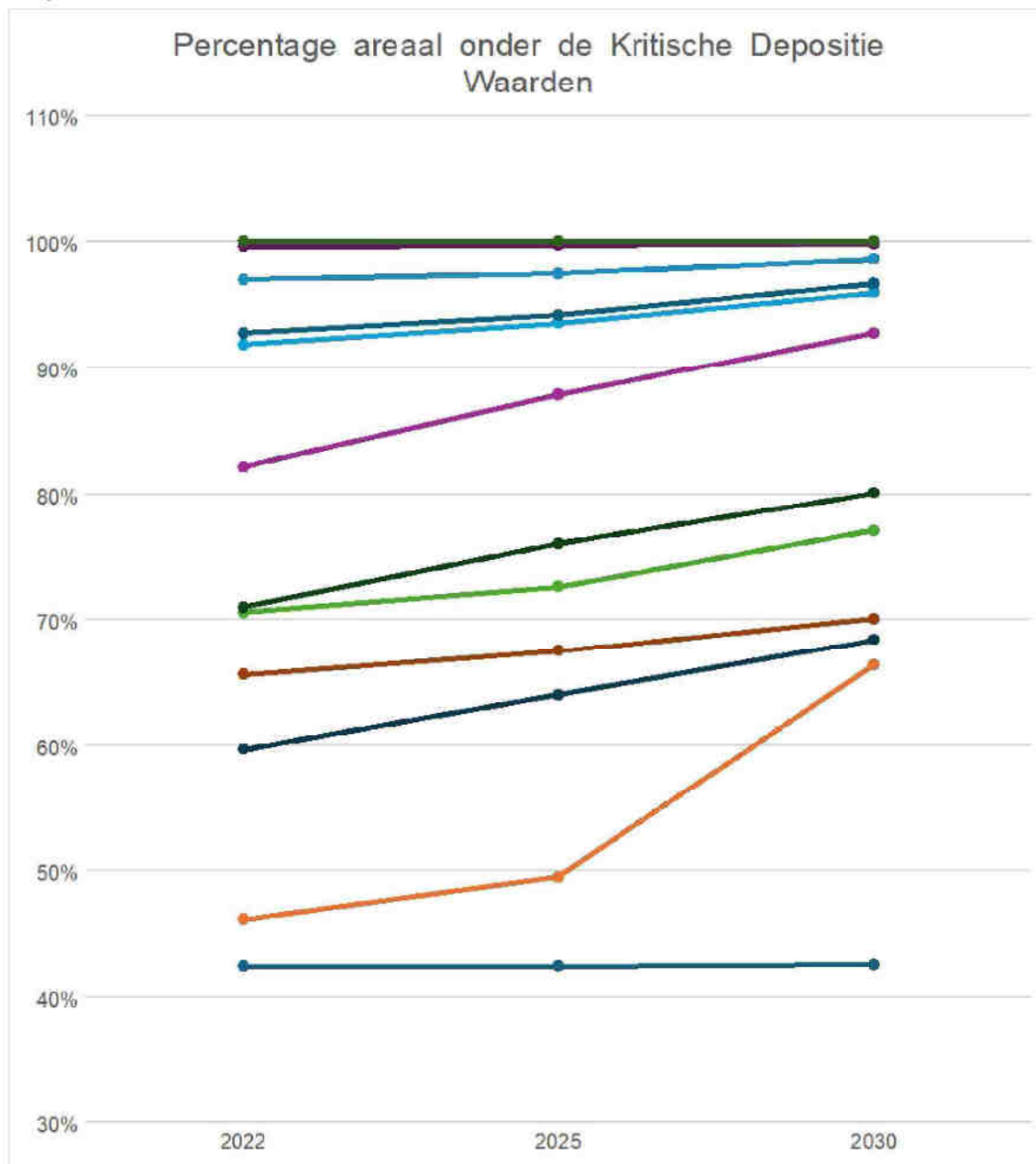

Figuur 1: Ammoniak en stikstofoxiden emissie Nederland. Bron: Emissieregistratie.nl.

¹ Veelgestelde vragen over stikstof en Natura 2000 - BU12

1.2 Depositietrend in Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden

In figuur 2 zijn de depositietrends per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied in beeld gebracht. Deze data zijn afkomstig uit AERIUS Monitor². AERIUS Monitor bevat (onder andere) data van de Klimaat- en Energieverkenning (hierna: KEV)³ uitgevoerd door het Planbureau voor de Leefomgeving (hierna: PBL).

Figuur 2: Depositietrends stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (gedeeltelijk) in Zuid-Holland. Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein is niet opgenomen hierin omdat de habitattypen nog niet definitief zijn aangewezen. Bron: AERIUS Monitor 2024.

² monitor.aerius.nl/monitor/introductie

³ <https://www.pbl.nl/kev>

2. Wat is nu de urgentie?

De Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden staan onder grote druk. Vermesting en verzuring spelen daarbij een belangrijke rol. De jarenlange te hoge stikstofdepositie heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de veresting en verzuring van Natura 2000-gebieden. Ook verstoort de hoge aanvoer van stikstof de natuurlijke bodemprocessen en de kwaliteit van voedsel voor dieren.

Ondanks de vele natuurherstelmaatregelen die afgelopen decennia genomen zijn, gaan veel - vooral stikstofgevoelige - habitattypen nog steeds achteruit. Om deze achteruitgang te stoppen is het noodzakelijk dat ook de stikstofdepositie sterk vermindert.

De provincie heeft voor alle 14 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden een natuurdoelanalyse (hierna: NDA's) opgesteld⁴. In NDA's is gekeken welke knelpunten er zijn voor het halen van de natuurdoelen, hoe de natuurdoelen ervoor staan en welke maatregelen mogelijk zijn om de natuurdoelen te halen. De NDA's hebben als uitgangspunt dat de achtergronddepositiewaarde (hierna: ADW) onder de KDW is. De NDA's zijn een momentopname, waar een inschatting is gedaan welke overige maatregelen er kunnen worden genomen om de natuur te herstellen en bij welke habitats dat niet mogelijk is met maatregelen binnen het gebied. De NDA's worden gebruikt bij het opstellen van nieuwe Natura 2000-beheerplannen.

Daarnaast dient het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (hierna: ZH-PLG) ervoor om drukfactoren buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden te verlagen. En het programma Natuur Netwerk Nederland (hierna: NNN) heeft o.a. als doelen de verbinding en verbetering van natuurwaarden tussen Natura 2000-gebieden.

In Natura 2000-gebieden worden reeds veel maatregelen genomen om de natuur te versterken en te herstellen. Deze maatregelen zijn zowel gericht op het robuuster maken van het systeem, als op het tegengaan van de directe effecten van verhoogde stikstofdepositie.

Herstelmaatregelen om stikstofdepositie tegen te gaan kunnen worden onderscheiden in maatregelen op standplaatsniveau (maaien, bekalken, begrazen etc.) en maatregelen op landschapsniveau (herstel van waterhuishouding, dynamiek, ecologische connectiviteit etc.)⁵. De effectiviteit van maatregelen is op de lange termijn beperkt als de onderliggende oorzaken van achteruitgang niet worden geadresseerd⁶. Het gaat hierbij om het terugdringen van stikstofdepositie, maar bijvoorbeeld ook om het herstel van het grondwatersysteem en het creëren van ruimte voor natuurlijke processen.

De effecten van decennialange overmaat aan stikstof op de bodem, planten en fauna zijn zeer complex en ingrijpend. Natuurherstelmaatregelen kunnen deze situatie tijdelijk verbeteren, maar bieden geen lange termijn-oplossing. Bovendien kunnen sommige maatregelen niet oneindig herhaald worden. We worden ook met de complexiteit van natuur geconfronteerd als sprake is van conflicterende natuurdoelen, waar maatregelen voor het ene doel niet of lastig verenigbaar zijn met en ander. Dit wil niet zeggen dat het uitvoeren van natuurherstel zinloos is: goed uitgevoerde maatregelen zijn noodzakelijk om nog aanwezige populaties van planten en dieren te behouden

⁴ [Natura 2000 - Provincie Zuid-Holland](#)

⁵ Rapport Herstelstrategieën stikstofgevoelige habitats <https://www.natura2000.nl/hulpmiddelen/herstelstrategieen>

⁶ Bobbink, R. (2021). *Effecten van stikstofdepositie nu en in 2030: een analyse*. Onderzoekcentrum B-WARE, Nijmegen. Rapportnummer RP-20.135.21.35.

voor de toekomst na stikstofreductie⁷.

In bijlage 1: Samenvatting natuurherstelmaatregelen is een overzicht te vinden wat er allemaal gebeurt op het gebied van maatregelen treffen ten behoeve van de natuur. Het reduceren van stikstofemissies wordt in dit document verder geanalyseerd.

2.1 Maatschappelijke doelen binnen de provincie

In de afgelopen jaren zijn er diverse uitspraken (PAS-uitspraak, Rendac-uitspraak, Greenpeace-uitspraak) geweest waaruit blijkt dat er te weinig is geïnvesteerd in verdere reductie van stikstofemissies, ondanks beloften daarover. Hierdoor is de problematiek van de vergunningverlening ontstaan en zijn ook maatschappelijke doelen in de knel gekomen. De maatschappelijke uitdagingen in Zuid-Holland zijn groot. Zo is er een flinke woningbouwopgave van 200.000 woningen tussen 2010 en 2030, zijn er nieuwe wegen en OV-verbindingen nodig om onze provincie goed bereikbaar te houden en zijn er grote aanpassingen in de ruimtelijke ordening nodig om de energietransitie vorm te geven. Ook de Zuid-Hollandse economie leidt onder de druk op natuurvergunningen.

⁷ Bobbink, R., G. van Dijk, E. Remke & H. Tomassen (2022). *Herstelbaarheid van door stikstofdepositie aangetaste Natura 2000-habitattypen: een overzicht*. Onderzoekcentrum B-WARE, Nijmegen. Rapportnummer RP-21.117.21.95.

3. Opgaven en doelen

Op verschillende niveaus zijn er afspraken gemaakt over het in stand houden van de natuur en de bijbehorende doelen. Dit hoofdstuk beschrijft de juridische basis, waar deze doelen op zijn gebaseerd.

3.1 Europese doelen

De Vogel- en Habitatrichtlijn (hierna: VHR) verplicht lidstaten zorg te dragen voor een gunstige staat van instandhouding in de Natura 2000-gebieden. Dit doel is ook opgenomen als beleidsdoel in het beleidskader Natuur. De Vogelrichtlijn (hierna: VR, 1979) en de Habitatrichtlijn (hierna: HR, 1992) zijn door de Europese Unie opgesteld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. In deze richtlijnen staat welke planten en dieren en hun natuurlijke habitats beschermd moeten worden door de lidstaten van de Europese Unie. De VR is gericht op in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden. De HR is gericht op dier- en plantensoorten en hun leefgebieden. De richtlijnen vormen de basis voor gebieds- en soortenbescherming in Europa.

In augustus 2024 is de Natuurherstelverordening in werking getreden, waarin de doelen van de VR en HR zijn aangescherpt. Het doel van de verordening is de schade aan de Europese natuur tegen 2050 te herstellen. Tegen 2050 moeten ten minste op 90% van de oppervlakte te herstellen natuur maatregelen zijn uitgevoerd en moet voldoende oppervlak aanwezig zijn om een 'gunstige referentiewaarde' te bereiken. De wet omvat vereisten om herstelmaatregelen te treffen om o.a. de goede conditie van belangrijke habitattypen en habitats van soorten op land en op zee te bereiken.

Per Natura 2000-gebied dienen de instandhoudingsdoelen te worden behaald zoals deze zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten van die gebieden. Het tempo waarin dit gebeurt mag door de lidstaten zelf worden bepaald^{8,9}.

3.2 Landelijke doelen

In de Wet stikstofreductie en natuurverbetering is opgenomen dat in 2025 minimaal 40% van het gebied van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau (depositiewaarde onder de KDW) moet hebben. In 2030 minimaal de helft van het totale areaal onder de KDW zijn en in 2035 minimaal 74%. Deze resultaatverplichtende omgevingswaarden zijn opgenomen in de Omgevingswet.

⁸ AbRS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603, r.o. 13.3

⁹ Zie hierover ook Verbeek, *Gebiedsbescherming in de Wet natuurbescherming*, Zutphen 2016, p. 68-70

3.2.1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden

Het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden is gekoppeld aan de KDW, dat voor elk habitattype wordt vastgesteld. De KDW's zijn internationale wetenschappelijk bepaalde grenswaarden en dienen als indicatie vanaf wanneer negatieve effecten niet meer zijn uit te sluiten als gevolg van stikstofdepositie. De KDW's worden ook geüpdatet aan de hand van nieuwe wetenschappelijke inzichten. De laatste update voor Nederlandse habitattypen was in 2023¹⁰.

3.2.2 Achtergronddepositiewaarde bepaling

Voor het in beeld brengen van de stikstofproblematiek in relatie tot de natuur wordt AERIUS Monitor gebruikt¹¹. Hierbij worden de ADW's berekend aan de hand van zeer uitgebreide datasets die aangevuld zijn met veldmetingen. Ook factoren zoals het landelijke reliëf (hoge bomen vangen veel stikstof, open graslanden weinig) en de meteodata (alle belangrijke factoren voor weersomstandigheden) worden hierin meegenomen. De stikstofdepositie op habitats kan jaarlijks behoorlijk fluctueren, dit kan komen door een verscheidenheid aan factoren waarvan de belangrijkste te relateren is aan meteodata.

3.2.3 Van depositiedoelen naar emissiedoelen

Om een langjarig doel te bereiken is het wenselijk dat het te kiezen doel niet fluctueert aan de hand van wetenschappelijke inzichten. Zoals hierboven beschreven kunnen de inzichten over de hoogte van de KDW's worden bijgesteld. Daarnaast is de wetenschappelijke tool AERIUS Monitor afhankelijk van wetenschappelijke inzichten en jaarlijkse fluctuaties door onder andere het weer. Daarom wordt in het ZHAS gekozen voor doelen die direct vertaald zijn naar emissiereducties. Inzichten in emissiereducties kennen de minste fluctuatie.

Indicatieve doelen voor het reduceren van NO_x-emissies komen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (hierna: NPLG)¹². Voor de sectoren industrie en energie is de emissiereductieopgave 38% minder NO_x-emissies in 2030 ten opzichte van 2019. Voor de sector mobiliteit is dat 25%.

3.3 Provinciale doelen

In het eerdergenoemde NPLG zijn indicatieve reductiedoelen opgenomen ten aanzien van ammoniakemissie per provincie. Voor Zuid-Holland was dit indicatieve doel vastgesteld op 1,9 kton reductie ten opzichte van de basis prognose voor 2030, wat neer komt op een reductie van 2,5 kton ten opzichte van de emissies in 2018.

¹⁰ Wamelink, W., van Dobben, H., van der Zee, F., van Hinsberg, A., & Bobbink, R. (2023). *Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000: Herziening 2023*. (Rapport / Wageningen Environmental Research; No. 3272). Wageningen Environmental Research. <https://doi.org/10.18174/633179>

¹¹ Alles over AERIUS Monitor | Producten | AERIUS

¹² Kamerbrief van Minister van der Wal, ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, DGLSGS / 26174881 van 10 februari 2023

4. Maatregelen en ontwikkelingen voor stikstofreductie

Het Coalitieakkoord Krachtig Zuid-Holland beschrijft dat het landschap en de biodiversiteit van Zuid-Holland onder druk staan door het groeiend aantal inwoners, economische ontwikkeling, klimaatverandering en stikstofuitstoot van landbouw, verkeer, luchtvaart en industrie. De provincie Zuid-Holland zet in op het nemen van maatregelen voor NO_x- en NH₃-emissiereducties. Het Rijk, gemeentes en andere gebiedsregio's zetten ook in op emissiereducties.

Sectoren zoals mobiliteit en de industrie leveren een bijdrage aan de verlaging van de stikstofemissie. Voor deze sectoren zijn geen provinciale, maar landelijke doelen bepaald. Het behalen van deze doelen loopt grotendeels via Europese klimaatafspraken, die de industrie en de mobiliteitssector verplichten om de uitstoot van schadelijke gassen te verminderen.

Zo worden er maatwerkafspraken, vanuit het Nationaal Verduurzamingsprogramma Industrie (hierna: NVPI)¹³, gemaakt met industriële piekbelasters¹⁴ in de haven. De provincie werkt hierin samen met het Rijk, het Havenbedrijf Rotterdam en Deltalinqs.

In de kamerbrief van 17 januari 2025¹⁵ is de beleidsvisie gepresenteerd om te komen tot maatwerkafspraken met de sector afvalverbranding in het kader van verminderen en verduurzamen. Overige piekbelaster sectoren in de haven zijn nog niet benaderd door Rijk en/of provincie.

In de provincie Zuid-Holland zijn er acht steden die uitvoering geven aan de Zero Emissiezones voor transport van goederen in stedelijke centra¹⁶. Daarnaast worden regionale warmtetransportnetwerken aangelegd. Dit zijn ondergrondse leidingen waarmee restwarmte uit bijvoorbeeld de Rotterdamse haven kan worden gebruikt om huizen en bedrijven in Zuid-Holland te verwarmen.

Voor de reductie van ammoniak werkt de provincie Zuid-Holland aan de uitvoering van de plannen van het ZH-PLG. Hiervoor heeft de provincie Zuid-Holland 188 miljoen aan versnellingsgelden ontvangen om provinciale gebiedsplannen te realiseren. Onlangs heeft de provincie van de 59 projecten, die zijn ingediend in het Maatregelenpakket ZH-PLG, financiële ondersteuning gegeven aan 29 projecten¹⁷.

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de verschillende categorieën, die van belang zijn voor emissiereductie. Hierbij is alleen gekeken naar vastgesteld en bestaand beleid. Waar mogelijk is een inschatting gemaakt van potentiële reductiehoeveelheden die voortvloeien uit maatregelen en ontwikkelingen. Voor sommige van deze maatregelen of ontwikkelingen is het echter zeer lastig om een degelijke inschatting van de impact te maken. De relatie oorzaak – gevolg tussen een maatregel en het gewenste gedrag is niet altijd in cijfers uit te drukken. Zoals bij bijvoorbeeld het plaatsen van elektrische laadpalen bij natuurgebieden: dit zorgt niet direct voor een toename van het gebruik van elektrische auto's, maar stimuleert deze ontwikkeling wel.

¹³ [Nationaal Programma Verduurzaming Industrie | Nationaal Programma Verduurzaming Industrie](#)

¹⁴ [Aanpak piekbelasting | Levend Landschap](#)

¹⁵ Kamerbrief van Minister Hermans, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, IENW/BSK-2024/345736 van 17 januari 2025

¹⁶ [Regionale agenda zero emissie stadslogistiek Zuid-Holland - Kennis - Zuid-Holland](#)

¹⁷ [Zuid-Holland aan de slag voor landelijk gebied - Provincie Zuid-Holland](#)

Enkel de maatregelen en ontwikkelingen die bijdragen aan een verlaging van relevante emissies zijn meegenomen in de onderstaande beschouwing. Overige duurzaamheidsmaatregelen die niet bijdragen zijn niet meegenomen.

4.1. Emissiereductie van stikstofoxiden (NO_x)

4.1.1 Energieverbruik, elektrificatie en warmtebehoefte

i. Wonen: Opschalen Houtbouwsubsidieregeling¹⁸

Woningcorporaties in Zuid-Holland kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage uit de Subsidie wonen Zuid-Holland, Hoofdstuk 7C Opschalen houtbouw sociale huurwoningen.

Doel van de subsidie 'Opschalen houtbouw sociale huurwoningen' is het versnellen van de realisatie van de bouwmethode houtbouw. Het bouwen met biobased materialen – met name houtbouw – is een strategie om invulling te geven aan de klimaatdoelstellingen. Houtbouw draagt bij aan energie-efficiëntie. Het is bijvoorbeeld zeer geschikt om 'passief' te bouwen en daarmee te komen tot een extreem laag energieverbruik.

Deze provinciale subsidieregeling is gestart op 17 juni 2024. Sindsdien zijn er zes aanvragen binnengekomen. Met dit onderdeel van de Subsidieregeling wonen Zuid-Holland zijn afgelopen jaar 165 sociale huurwoningen gesubsidieerd. De subsidie heeft in totaal geleid tot de opschaling van houtbouw voor 520 woningen.

ii. Provincie: warmtenetten (navragen team energie stavaza projecten)

In verschillende regio's zijn warmtetransportsystemen in aanbouw of al in gebruik. Deze projecten zijn gericht zijn op het verminderen van gasverbruik van bestaande woningen en deels op de glastuinbouw. Door het gebruik van restwarmte wordt minder aardgas gebruikt en daarmee vermindert de uitstoot van NO_x. De projecten bevinden zich in verschillende fases van ontwikkeling.

We geven hierbij een kort overzicht van de verschillende warmteprojecten en de stikstofreductie die door deze projecten gerealiseerd kan worden:

- **Warmtelinq; fase 1 en 2:**¹⁹ **109.000 kg NO_x per jaar**

Warmtelinq is een ondergrondse hoofdtransportleiding waarmee restwarmte uit de Rotterdamse haven kan worden gebruikt om huizen en bedrijven in Zuid-Holland te verwarmen. De leiding loopt van de Vondelingenplaat in de Rotterdamse haven via Vlaardingen, Schiedam, Midden-Delfland, Delft en Rijswijk naar Den Haag. De bouw is in 2022 gestart.

- **Warmteproject Westland:**²⁰ **32.000 kg NO_x per jaar**

In Westland zijn diverse clusters van bedrijven gerealiseerd, die gezamenlijk zijn aangesloten op een aardwarmtebron. De volgende stap is om deze clusters en nog nieuw te ontwikkelen aardwarmteprojecten met elkaar verbinden tot één warmtenet. Het doel is om dit project in 2030 af te ronden.

¹⁸ [Wonen Zuid-Holland \(SRW\) - Provincie Zuid-Holland](#)

¹⁹ <https://www.warmtelinq.nl/>

²⁰ <https://www.warmtenetwerkwestland.nl/>

- **Warmteproject Den Haag²¹:** **24.000 kg NO_x per jaar**

In Den Haag levert Eneco warmte aan het centrum van de stad, ook wel het stadsnet genoemd. Daarnaast levert het warmtenet aan de wijken Wateringsveld, Ypenburg en Spoorwijk. In totaal zijn er 21.000 locaties op de warmtenetten aangesloten. Dit netwerk wordt de komende tijd uitgebreid.

- **Warmtesysteem Holland Rijnland²²:** **25.000 kg NO_x per jaar**

De gemeenten Katwijk, Noordwijk, Oegstgeest, Hillegom, Lisse en Teylingen maken de overstap naar een warmtenet. De verwachting is dat in 2028 de eerste aardwarmtebron gerealiseerd zal zijn.

- **Warmteproject Drechtsteden²³:** **15.000 kg NO_x per jaar**

In 2013 startte de aanleg van het warmtenet Dordrecht. Inmiddels ligt er een hoofdtransportleiding van 32 kilometer door Dordrecht, waar 7500 huishoudens en gebouwen gebruik van maken.

- **Warmteproject Gorinchem²⁴:** **700 kg NO_x per jaar**

De gemeente Gorinchem is begonnen met het van het gas afkrijgen van de Gildenwijk. De planning is dat in 2025 de wijk is aangesloten op de duurzame bron Energie uit Afvalwater.

- **Warmteproject Geothermie Delft²⁵:** **7.000 kg NO_x per jaar**

Het doel van Geothermie Delft is de verduurzaming van de warmtevoorziening van de campus van de Technische Universiteit Delft. Daarnaast zal warmte geleverd worden aan andere warmtevragers zoals studentwoningen. In een latere fase zal de stad op het warmteproject aangesloten kunnen worden.

- **Warmteproject Rotterdamse regio²⁶:** **75.000 kg NO_x (wordt nog uitgebreid).**

Het overschot van warmte uit de Rotterdamse haven wordt ingezet om woningen te in de omgeving te verwarmen. Trekker van dit project is het Warmtebedrijf Rotterdam.

²¹ [Haagse Warmtenet – Stichting Warmtenetwerk](#)

²² [Aardwarmte Rijnland – Warmte van hier](#)

²³ <https://www.rtvapendrecht.nl/woningcorporaties-en-hvc-versnellen-met-warmtenet/>

²⁴ [Warmtenet Gildenwijk \(Gorinchem\) – Stichting Warmtenetwerk](#)

²⁵ [Geothermie Delft](#)

²⁶ [Havenwarmte heeft een duurzaam doel](#)

- **Oostland / Zuidplaspolder:** **90.000 kg NO_x per jaar (wordt nog uitgebreid).**

In het Oostland zijn verschillende aardwarmteprojecten in ontwikkeling in samenwerking met Wayland Energy waaronder de gebieden Lansingerland, Berkel en Rodenrijs en Pijnacker vallen. In Zuidplaspolder zijn er ontwikkelingen voor warmtenet en aansluiting op RoCa Warmteleiding, voornamelijk bedoeld voor glastuinbouw, bedrijventerreinen en de bebouwde omgeving.)

iii. Subsidieregeling Zonnig Zuid-Holland

Eigenaren van grote daken, waterbassins of parkeerterreinen die geschikt gemaakt moeten worden om PV-panelen te kunnen installeren, komen in aanmerking voor de subsidieregeling Zonnig Zuid-Holland. Ook eigenaren die een dak, waterbassin of parkeerterrein aan een energiecoöperatie, of soortgelijk initiatief ter beschikking willen stellen, kunnen deze subsidie aanvragen. We kiezen voor PV-panelen op daken, waterbassins en parkeerterreinen, om het landschap van Zuid-Holland zoveel mogelijk te ontzien.

De regeling is met ingang van 2025 verlengt en geldig tot en met 2027.

Sinds de start van de subsidieregeling (juni 2020) hebben tot peildatum 18 november 2024 263 projecten een subsidie ontvangen. In totaal is er sinds juni 2020 een opgesteld vermogen van 50.650,21 kWp mogelijk gemaakt. Uitgaande van een opbrengst van 0,88 kWh/Wp/jr²⁷ en een NO_x uitstoot van 0,71 g/kWh²⁸ bij opwekking stroom op basis van de grijze energiemix is wordt er daarmee 29,2 ton NO_x-uitstoot op jaarbasis vermeden.

iv. Windenergie

Het opgesteld vermogen aan windenergie was op 1 januari 2025 circa 800 MW. In 2024 kwam er 24,8 MW op land in Zuid-Holland bij. Dit omvat windpark Oude Mol in de gemeente Hoeksche Waard. Dit windpark is een repowering van windpark Clothildis, wat bestond uit 6 turbines met in totaal 4,8 MW. Daarvoor vond de laatste aanzienlijke toename van het opgesteld vermogen plaats in het eerste kwartaal van 2023 met de realisatie van het windpark op de Tweede Maasvlakte van Eneco. Dit windpark is goed voor ruim 110 MW.

In het Nederlandse Klimaatakkoord uit 2019 wordt gerekend met 3237 vollasturen (capaciteitsfactor ~37%) voor wind op land²⁹. Uitgaande van een gemiddelde 3237 vollasturen per jaar en een NO_x-uitstoot van 0,71 g/kWh²⁸ bij opwekking stroom op basis van de grijze energiemix is wordt er op jaarbasis met een opgesteld vermogen van 800 MW ongeveer 2000 ton NO_x-uitstoot vermeden.

Op het gebied van windenergie staan ook in de komende jaren nog realisatie van windmolenparken in de planning, ofschoon er sprake is bij vrijwel alle projecten van de nodige (procedureel-juridische) vertraging.

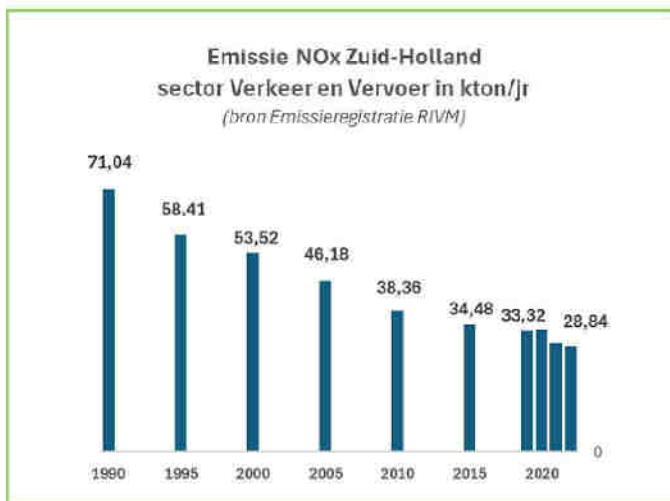
²⁷ <https://www.zonneplan.nl/kenniscentrum/zonnepanelen/vermogen>

²⁸ https://ce.nl/wp-content/uploads/2021/03/CE_Delft_4F65_defnotitieMO.pdf

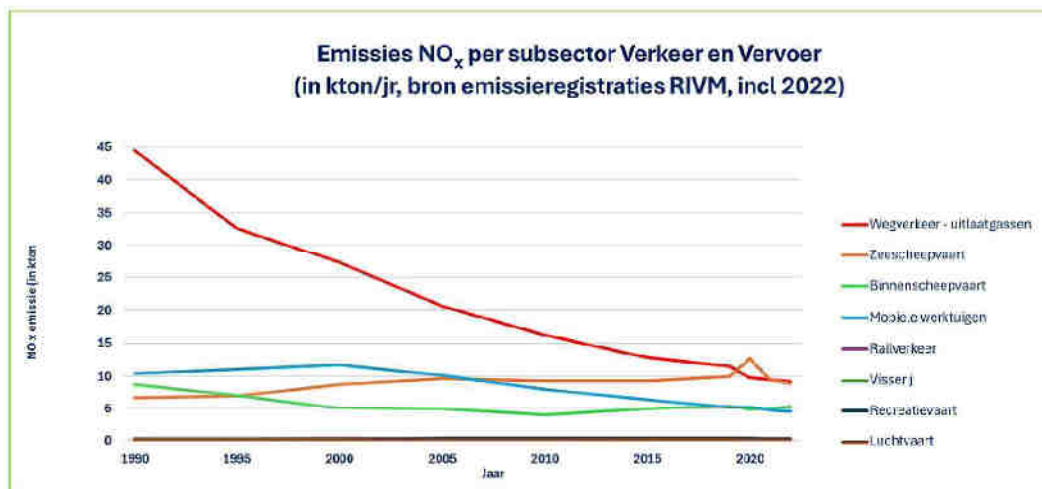
²⁹ <https://www.klimaatakkoord.nl/>

4.1.2 Mobiliteit

Het totale (scheeps-, auto- en overig vervoer) verkeer en vervoer is verantwoordelijk voor 68% van alle NO_x-uitstoot in Zuid-Holland. De uitstoot van NH₃ door mobiliteit is rond de 9% van alle NH₃-uitstoot in Zuid-Holland³⁰. In de afgelopen jaren is er sprake van een dalende trend in de NO_x-uitstoot van verkeer en vervoer. Sinds 1990 is de NO_x-uitstoot gedaald met 50% (zie figuur 3). In 2022 is de NO_x-uitstoot van mobiliteit in Zuid-Holland 28,9 kton³¹. In figuur 4 is de NO_x-uitstoot per subsector weer gegeven. Hierin valt op dat zeescheepvaart relatief veel bijdraagt aan de NO_x-emissies.

Figuur 3: Stikstofemissies verkeer en vervoer in Zuid-Holland. Bron: RIVM emissieregistraties 2024.

Figuur 4: Stikstofemissies per subsector verkeer en vervoer in Zuid-Holland. Bron: RIVM emissieregistraties 2024.

Momenteel werkt de provincie aan maatregelen om de uitstoot door mobiliteit te beperken. Dit gebeurt o.a. vanuit het beleid voor duurzame mobiliteit wat van oorsprong is ingegeven vanuit de doelen uit het klimaatakkoord en Schone lucht akkoord³². Veel van de activiteiten van duurzame

³⁰ [Data | Emissieregistratie](#)

³¹ [Monitor Emissies NO_x Trend 1990-2022](#)

³² [Home - Schone lucht akkoord](#)

mobiliteit dragen ook bij aan het beperken van de NO_x-uitstoot. De belangrijkste provinciale maatregelen om de uitstoot door vervoer over de weg verder te verlagen zijn:

i. Zero-Emissie OV bussen.

De provincie Zuid-Holland is opdrachtgever van openbaar vervoer in de gebieden Zuid-Holland Noord, Drechtsteden, Molenlanden, Gorinchem, Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee. In de aanbestedingen is vastgelegd dat uiterlijk in 2030 alle OV-bussen zero-emissie zijn (elektrisch of op waterstof). In 2024 was 15% van de vloot al Zero-emissie³³. In 2025 worden de bussen in de concessie Zuid-Holland Noord vier jaar eerder volledig Zero-emissie. Daardoor is in 2026 ruim 50% van de totale vloot in Zuid-Holland Zero-emissie.

De gemiddelde emissiereductie per jaar neemt dan toe van 411 kg naar ruim 769 kg NO_x in 2026. Dit is een versnelling ten opzichte van 2030, wanneer de hele vloot van OV-bussen emissieloos moet zijn.

ii. Onderhoud provinciale (vaar)wegen.

Als provincie zijn we verantwoordelijk voor het verminderen van de stikstofreductie tijdens aanleg en beheer- en onderhoudswerkzaamheden. We hebben ons gecommitteerd aan het convenant schoon en emissieloos bouwen (hierna: SEB). In onze aanbestedingsvereisten is basiskwaliteit opgenomen en we werken aan de controle hierop. Voor klein bouwmaterieel is emissieloos eenvoudig en vrijwel zonder extra kosten te realiseren. Voor groot bouwmaterieel is dit lastiger, ook gelet op beschikbaarheid van laadinfrastructuur op de bouwplaats³⁴.

Daarbij zal gebruik worden gemaakt van de landelijke Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (hierna: SSEB)³⁵. Dit biedt een aanzet voor de transitie naar emissieloos bouwmaterieel, maar meer is nodig om de transitie en daarmee stikstofreductie te versnellen.

iii. Goederenvervoer

We stimuleren de ontwikkeling van regionale hubs voor haven, vers, stads en bouwlogistiek om zo de verschuiving van lading (modal shift) naar relatief duurzame vervoerwijzen, zoals binnenvaart, buisleidingen en spoor te faciliteren. In het onlangs afgesproken Realisatiepact Rotterdam³⁶ worden maatregelen uitgevoerd. Deze maatregelen leiden tot minder vrachtwagenritten, brandstofbesparing door digitalisering inspectie en douane, maar ook door slimme logistiek en verduurzaming van de vers-logistiek. Daarmee kan naar schatting tot 2,1 kton NO_x-emissie per jaar worden gereduceerd vanaf 2026.

³³ Milieuprestaties OV-bussen 2024, stand voorjaar 2024. CROW.

³⁴ Zie www.opwegnaarseb.nl

³⁵ Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB), daarmee stelt het Rijk € 65 miljoen beschikbaar, RVO, 2025.

³⁶ Realisatiepact Rotterdam en omstreken voor logistieke samenhang, 29 maart 2024

Overige Modal shift maatregelen staan zijn in tabel 1 weergegeven:

Modal shift project	projectomschrijving	verwachte jaarlijkse reductie
Nugteren transport(barge)	Herontwikkeling voormalige Nedstaal terrein Ablasserdam om vervoer over water vanaf deze markante locatie langs de A15 mogelijk te maken. De transportonderneming is gespecialiseerd in transport, op- en overslag en logistieke dienstverlening van exceptionele lading.	17.000 vrachtwagens en 500.000 ton lading van weg naar het water
Danser RTM-OTB verbinding (barge)	Overslag containers uit de regio op de terminal Bergambacht (OTB). In samenwerking met binnenvaart operator Danser wordt gewerkt aan reguliere containerdienst Maasvlakte-OTB "De Groene Hart Corridor"	5000 Twenty foot Equivalent Unit (hierna: TEU) en 17.000 bulk vrachtwagens van weg naar water in 2022. Met verwachting in 2025 12.000 TEU en 23.000 bulk vrachtwagens
Rotterdam Maasvlakte – Dutch Fresh Port (barge)	Verminderen vervoersbewegingen over de A15 van Rotterdamse haven naar agro versfood-cluster Dutch Fresh Port (DFP) Barendrecht/Ridderkerk. Een lijndienst over water vormt nieuwe oplossing voor bevoorrading van versimporteurs zoals: The Greenery, Bakker Barendrecht, Hillfresh, Van Oers, Olympic Fruit en Van Gelder. De eerste pilots begin mei 2025.	2,6 miljoen wegkilometers worden vermeden. 43.000 TEU per jaar via het water met reductie van 1900 ton CO2.
Rotterdam Maasvlakte-Coevorden-Malmö (rail)	Skannerail heeft een succesvolle railverbinding tussen Coevorden en Malmö gerealiseerd. Door een railverbinding met Maasvlakte en het RSC kan er ook lading uit Zuid-Holland mee via Coevorden naar Malmö. Momenteel wordt lading via de weg van Zuid-Holland naar Coevorden gebracht.	nog nader te bepalen jaarlijkse reductie
Rail Service centrum Rotterdam – Padborg Denemarken(rail)-	Initiatief van Freshrail van een rail versnetwerk met diverse herkomsten en bestemmingen in Europa. Als eerste wordt, mede door interesse van Coop, opgezet van Rail Service centrum Rotterdam naar Padborg in Denemarken met railoperator Lineas. Rotterdam wordt knooppunt voor spoorvervoer van goederen binnen de Agri-Food sector.	11.000 TEU van de weg naar rail, met reductie van 6000 ton CO2
Cargobeamer op RSC (rail)	Cargobeamer heeft systeem ontwikkeld waarmee niet kraanbare trailers eenvoudig op de trein kunnen worden gezet. Daarmee kan de grote stroom vrachtwagens met vers vanuit de Greenports naar onder andere Duitsland worden verminderd.	minimaal 20.000 TEU van weg naar rail, en een reductie van 12.000 ton CO2
Lorryrail Europort-Spanje P&O (rail)	Lorryrail heeft ook een systeem ontwikkeld waarmee niet kraanbare trailers eenvoudig op de trein kunnen worden gezet. Lorryrail heeft goed verbindingen richting Spanje en is interessant voor bedrijven die vers importeren vanuit Spanje. Momenteel gaat bijna alle versimport vanuit Spanje via de vrachtwagen. truck. Lorryrail wil graag een directe verbinding met de ferries naar Engeland	12.000 TEU van weg naar spoor, met een reductie 6700 ton CO2
OMRIN KOTUG E pusher (barge)	Vanaf 1-1 2024 zal afval tussen Rotterdam, Vlaardingen, Ridderkerk en Heerenveen(verwerking) over water worden vervoerd met duwboden van Kotug. Deze E pushers (duwboden) zijn innovatieve modulaire schepen die hybride of volledig electrisch kunnen varen. De E pushers gaan varen op biogas, geproduceerd door verbranding van restafval OMRIN.	nog nader te bepalen jaarlijkse reductie

Tabel 1: overzicht modal shift projecten in Zuid-Holland.

iv. Clean Energy Hubs Binnenvaart.

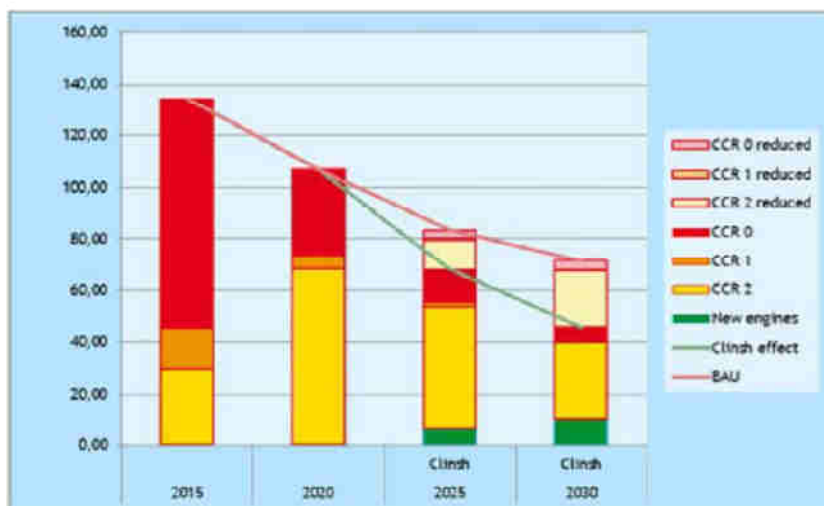
Sinds 2016 werken we samen met partners binnen en buiten de provincie aan de beschikbaarheid van schone brandstoffen op weg en water en om de nodige tank- en laadinfrastructuur voor de verduurzaming te helpen realiseren. Vanaf juni 2025 stelt het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geld beschikbaar voor deze Clean Energy Hubs. Realisatie en gebruik van deze Hubs kan zorgen voor NO_x-reductie van binnenvaartschepen op vaarwegen in Zuid-Holland.

v. Clean inland shipping (hierna: Clinsh).

Clinsh is een Europees publiek privaat project dat in 2016 van start is gegaan en in februari 2022 is afgerond. Het project zette zich in voor een schone binnenvaart. Het voornaamste doel van Clinsh was om de luchtkwaliteit in stedelijke gebieden te verbeteren door emissies in de binnenvaart sneller terug te brengen.

Om de effectiviteit van verduurzamingsmaatregelen in de binnenvaartsector weer te geven en in kaart te brengen in hoeverre deze maatregelen de luchtkwaliteit kunnen verbeteren, is de NO_x- en deeltjesuitstoot van binnenvaartschepen gemonitord. Deze resultaten hebben de basis gevormd voor beleidsadvies aan overheden over de verduurzaming van de binnenvaart tegen 2035.

De data verzameling aan boord van Clinsh schepen vindt plaats tot 2026. Deze data worden gebruikt voor diverse onderzoeken ten behoeve van emissiereductie in de binnenvaart. CE Delft heeft in 2020 een inschatting gemaakt van het doelbereik van Clinsh, zie figuur 5.

Figuur 5: Het effect van CLINSH. Op de as aan de linkerkant van de grafiek wordt de eenheid kton NO_x/Nm³ gebruikt. Bron: CE Delft, 2020.

Met alle initiatieven binnen Clinsh zijn we op weg om de 25% NO_x-reductie te halen in 2025. Dat levert in Zuid-Holland ongeveer 1,2 kton reductie op in 2025³⁷.

³⁷ Zie: <https://clinsh.eu>.

vi. Verduurzamen Binnenvaart

Uit het onderzoek van Panteia in 2024 blijkt dat de grootste slag op het gebied van stikstofdepositie door de binnenvaart op de Natura-2000 gebieden in de provincie Zuid-Holland, gemaakt kan worden door het verduurzamen van de grote duwvaart. De kolen- en ertstransporten zorgen voor de grootste vervuiling. Daar ligt een grote opgave en is de meeste winst te behalen. Dit kan door het vervangen van oude motoren door STAGE 5/Euro 6 motoren met nageschakelde technieken.

Omdat deze schepen gebruik maken van grote vermogens zijn de toepassing van andere energiedragers dan fossiel/HVO³⁸ nog niet mogelijk. Winst in NO_x-reductie ligt dan bij het gebruik van de nageschakelde technieken

Voor kleine schepen (tot en met Cemt 3) zijn STAGE 5/Euro 6 motoren of het plaatsen van nabehandelingstechnieken in combinatie met batterij elektrisch/hybride voortstuwing de beste optie om emissie te verminderen.

De schepen met nabehandelingssysteem hebben een beduidend minder grote depositie dan vergelijkbare schepen zonder nabehandelingssysteem.

In 2025 zal, gebruikmakende van de gegevens uit dit stikstof onderzoek, verkend worden hoe de grote duwvaart emissies kan reduceren.

vii. Project 20 schepen 6 laadpunten

Project 20 schepen 6 laadpunten is een project waarbij de binnenvaart ondernemers in Zuid-Holland die varen op de Gouwe en Schie via een subsidieregeling, die naar verwachting eind 2026 gaat starten, zal helpen om bestaande schepen om te bouwen naar Batterij Elektrisch/Hybride. Het doel is om deze schepen op de provinciale vaarwegen zero emissie te laten varen. Wat de verwachte NO_x-reductie zal zijn wordt nog onderzocht.

viii. Project Metropolitan Hub Systems (hierna: MHS).

We gaan de organisatie MHS ondersteunen in het project afval en bouwlogistiek. Dit project is gericht op emissievrije, elektrische duwbotten in stedelijk gebied en is bedoeld om logistieke stromen van de weg naar het water te gaan verplaatsen. Dit levert NO_x-reductie in stedelijk gebied. Hoeveel de verwachte NO_x-reductie zal zijn moet nog worden uitgezocht.

ix. Project Emissiereductie Binnenvaart door Cognau ship/TNO.

Het doel van dit project is het inzichtelijk maken van het energiereductie potentieel en de daarbij behorende uitlaatgasemissie reductie (CO₂, NO_x & fijnstof) van binnenvaartschepen, varende op de binnenvaarwegen van Zuid-Holland.

Dit project is in de afrondende fase. Het is al duidelijk dat vaargedrag en wachttijd reductie kan leiden tot flinke CO₂- en NO_x-reductie. Als de resterende wachttijd (effectief verloren tijd) wordt ingezet voor langzamer varen, kan een wachttijd van 5% al resulteren in een brandstof- en CO₂-besparing van 15-30%. Daarmee leidt deze strategie ook tot een verlaging van de NO_x-uitstoot. De besparing in NO_x-emissies zal in procenten iets lager uitvallen dan die van CO₂, vanwege de specifieke karakteristieken van de verbrandingsmotor.

³⁸ [Diesel: alles over B7, Bio, HVO100 & B100 | ANWB](#)

x. Stimuleren fietsgebruik.

Als provincie stimuleren we het lopen naar dagelijkse voorzieningen en openbaar vervoer en streven naar een dekkend netwerk van doorfietsroutes naar de Zuid-Hollandse steden, om daarmee het fietsgebruik te stimuleren. Elke km die niet in de auto wordt afgelegd, vermindert de NO_x-emissie. We werken nog uit welk deel extra reductie is ten opzichte van de landelijke 25% NO_x-reductie in mobiliteit.

xi. Stimuleren van Laadinfrastructuur.

Als provincie faciliteren we de totstandkoming van laadinfrastructuur. In Zuid-Holland reden in 2021 29.419 elektrische auto's. Dat aantal steeg naar 42.370 in 2022 en 85.434 in maart 2025. Dat is 4,6% van totaal aantal personenauto's en landelijk is dat 5,7%³⁹. Deze reductie maakt deel uit van de landelijke 25% NO_x-reductie in mobiliteit.

Rijksniveau

Op Rijksniveau wordt gewerkt aan 35 Green Deals voor Mobiliteit⁴⁰. Twee daarvan zijn volop in uitvoering:

xii. Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens (GD230)

Met de sector is een Green Deal opgesteld voor verduurzaming van de zeevaart, binnenvaart en havens. Het doel is in 2030 de CO₂-emissies van de Nederlandse binnenvaartvloot gereduceerd te hebben met 40% tot 50% ten opzichte van 2015. Een tweede doel is om tenminste 150 binnenvaartschepen te voorzien van een zero-emissie aandrijflijn. Ten derde om tenminste één emissieloos zeeschip in de vaart gebracht te hebben.

xiii. Green Deal Zero Emission Stadslogistiek (GD173)

Gemeenten in samenwerking met stakeholders willen in 2025 de stadskernen emissievrij bevoorraden hebben. Sinds 1 januari 2025 hebben de eerste 14 gemeenten een zero-emissiezone (ZE-zone) ingevoerd en zo'n 16 andere gemeenten volgen later. Een zero-emissiezone is, in tegenstelling tot een milieuzone, een gebied waar op termijn alleen nog uitstootvrije bedrijfsauto's en vrachtwagens mogen rijden. In de gemeenten Delft, Den Haag, Gouda, Leiden en Rotterdam is ZE zone ingegaan per 1 januari 2025. Voor Dordrecht volgt dat per 1 januari 2026.⁴¹

Vanaf 1 januari 2025 worden als eerste de meest vervuilende voertuigen worden geweerd. Voor de schonere voertuigen geldt een overgangsregeling.

Gemeenten voeren een zero-emissiezone in om de luchtkwaliteit in die gebieden te verbeteren en de CO₂-uitstoot te verminderen.

³⁹ CBS Statline, personenauto's per regio en Regionale voertuigdata, 2025.

⁴⁰ Green Deals | RVO.nl

⁴¹ Zie: <https://www.opwegnaarzes.nl>

xiv. Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel

Sinds januari 2025 stelt het Rijk € 65 miljoen beschikbaar voor de SSEB. Deze subsidie is er voor de aanschaf van en de ombouw naar emissie loze (uitstootvrije) bouwwerktuigen en bouwvaartuigen door bouwbedrijven. De SSEB is er ook voor de ombouw van bouwwerktuigen en bouwvaartuigen naar emissiearm en het verbeteren van emissie loze bouwmachines en de laadinfrastructuur.

Voor SSEB Aanschaf is € 28 miljoen voor algemene aanvragen en € 20 miljoen voor aanvragen voor laadinfrastructuur (zoals batterijpakketten) beschikbaar;

Voor SSEB Retrofit, ombouw, hermotorisering of elektrische installatie is €7 miljoen beschikbaar;

Voor SSEB Innovatie, oplossing van emissieloze (uitstootvrije) bouwmachines en laadinfrastructuur is € 9 miljoen beschikbaar, en € 1 miljoen voor haalbaarheidsonderzoek.

xv. Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen

Het Rijk heeft een subsidieregeling beschikbaar gesteld voor binnenvaartschepen om te investeren in nieuwe of schonere motoren voor bestaande schepen. Het totale budget in 2024 en 2025 is 43 miljoen euro. Het budget is inmiddels overtekend⁴².

xvi. Snelheidsverlaging snelwegen

In 2019 heeft het Rijk een besluit genomen om de snelheidslimiet op snelwegen overdag te verlagen naar maximaal 100 km/u.

Gemeentelijk niveau

Over wat op gemeentelijk niveau aan maatregelen wordt ondernomen bestaat er nog geen overzicht of inventarisatie. Evenmin is bekend wat de reductie-effecten zijn. Verschillende voorbeelden van maatregelen die genomen worden zijn het instellen van zero-emissie zones, ingevoerd parkeerbeleid, stimuleren van mobiliteitshubs en deelmobiliteit.

4.1.3 HIC & overige industrie

i. Gemeentelijke walstroomregelingen

De gemeente Rotterdam en Havenbedrijf Rotterdam willen dat in 2030 een groot deel van de zeeschepen 'aan de stekker' ligt als ze aan de kade verblijven. Bedrijven kunnen bij de gemeente Rotterdam een subsidie aanvragen voor een haalbaarheidsonderzoek naar walstroom⁴³. Dit is een doorlopende regeling tot 2026. Daarnaast had de gemeente Rotterdam onlangs ook een subsidieregeling voor de aanleg van walstroom in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam. Hierdoor wordt de uitrol van walstroom gestimuleerd tijdens de initiatief fase om vervolgens door te pakken naar de uitvoering⁴⁴.

⁴² [Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen aanvragen | RVO.nl](#)

⁴³ [Walstroom: haalbaarheidsonderzoek met steun van de gemeente | Ondernemen010](#)

⁴⁴ [Walstroom | Port of Rotterdam](#)

ii. Best Beschikbare Technieken

De industrie dient onder andere te voldoen aan de Richtlijn Industriële Emissies en Veehouderijen (hierna: Rie). Deze richtlijn is in de zomer van 2024 vernieuwd en wordt uitgevoerd door middel van vergunningverlening. Dit zorgt voor het aanscherpen van de vergunningen door Best Beschikbare Technieken (BBT) waardoor onder andere emissies worden gereduceerd. De recente implementatie van de Europese Industrial Emission Directive (hierna: IED) en het implementeren van 'Scherper vergunnen' n.a.v. afspraken in het kader van het Schone Luchtakkoord dragen bij aan een dalende lijn van emissies.

iii. NVPI en aanpak piekbelasters

Door inzet van maatregelen ten behoeve van verduurzaming/CO₂ reductie, is stikstofreductie in bijvangst. De provincie werkt hierin samen met het Rijk, het Havenbedrijf Rotterdam en Deltalinqs. Overige piekbelaster sectoren in de haven zijn nog niet benaderd door Rijk en/of provincie.

iv. Versnelde klimaatinvesteringen industrie (VEKI)

Het Rijk heeft een subsidieregeling opgesteld ten behoeve van het reduceren van CO₂ emissies in de industrie. Deze subsidieregeling liep van april 2024 tot en met januari 2025. Er is in totaal voor 60,6 miljoen euro gebruik gemaakt van deze subsidieregeling. Net als bij het NVPI zien deze maatregelen op het reduceren van CO₂-emissies. Stikstofreductie is hierbij bijvangst.

v. International Maritime Organization

De International Maritime Organization (hierna: IMO) is een organisatie van de Verenigde Naties⁴⁵. De IMO is de autoriteit op het gebied van veiligheid, beveiliging en milieu voor de scheepvaartindustrie. Als belangrijkste doel zorgt de IMO voor een eerlijk en effectief framework, dat universeel wordt geïmplementeerd. Door het instellen van emissiezones en het opstellen van standaarden voor emissie-eisen wordt de scheepvaart wereldwijd gereguleerd. De Noordzee valt sinds 2007, met een aanscherping vanaf 2021, onder de Nitrogen Emission Control Area (NECA⁴⁶). Schepen die in dit gebied varen dienen te voldoen aan de regels van de IMO. De internationale regels zorgen voor een consistente verduurzaming in de scheepvaart.

vi. Green Awards Foundation

Sinds 1994 zijn er internationale certificaten beschikbaar voor de zeescheepvaart in de vorm van Green Award certificaten⁴⁷. De certificaten worden afgegeven voor schepen die verder gaan dan industrie standaarden op het gebied van veiligheid, kwaliteit en milieu impact. Hierdoor kunnen zeeschepen korting krijgen op services, producten en promotie.

vii. Environmental Ship Index

Naast de Green Awards bestaat ook de Environmental Ship Index (hierna: ESI)⁴⁸. De ESI evalueert schepen en beoordeelt of deze schepen vooruitlopen op IMO standaarden. Bedrijven maken gebruik van de ESI om te kunnen sturen op duurzaamheidsdoelen.

viii. Fit for 55

⁴⁵ [Introduction to IMO](#)

⁴⁶ [Emission Control Areas \(ECAs\) designated under MARPOL Annex VI](#)

⁴⁷ [Organisation - Sea Shipping](#)

⁴⁸ [ESI Portal](#)

Als onderdeel van het Fit for 55-pakket⁴⁹ wordt het verplicht vanaf 2030 om voor 90% van de container- en cruiseschepen walstroom te gebruiken in havens. Het ministerie Infrastructuur en Waterstaat zet zich hiervoor in, in samenwerking met o.a. het Havenbedrijf Rotterdam.

Daarnaast worden ook koolstofvrije brandstoffen gestimuleerd in de scheepvaart. Het doel van het initiatief FeulEU zeevaart is om te zorgen voor een daling van de broeikasgasintensiteit met 80% aan boord van schepen.

ix. Walstroomaansluiting Vlaardingen

De realisatie van walstroomaansluiting in de haven van Vlaardingen zorgt voor NO_x-remissiereductie. Door bezoekende schepen (gemiddeld 313 schepen per jaar met gemiddeld 12 uur ligtijd) op de walstroom aan te sluiten wordt er in het totaal 30.780 kg NO_x per jaar gereduceerd.

x. Botlekstoomnetwerk

De industrie in het havengebied van Rotterdam heeft een grote energievraag. Daarbij produceren sommige bedrijven veel warmte tijdens hun productieprocessen, bijvoorbeeld bij afvalverbranding, terwijl andere bedrijven juist een grote energievraag in de vorm van stoom hebben. Het Botlekstoomnetwerk brengt deze bedrijven samen en biedt met de benodigde infrastructuur de mogelijkheid om stoom met elkaar uit te wisselen.

Het stoomnetwerk wordt in 2 fasen aangelegd; Fase 1, het cluster Zuid, wordt in gebruik genomen in 2026 en zal leiden tot een geschatte reductie van 58.000 kg/jr. Fase 2, de volledige uitrol in het Botlekgebied, wordt afgerond richting 2030 en zal nogmaals 58.000 kg/jr reduceren.

xi. Reko-Koole

De stoomuitwisseling Reko-Koole is een samenwerking tussen Reko en Koole waarbij Reko niet alle stoom omzet in elektriciteit maar een deel van de stoom direct aan Koole levert. Door deze efficiëntieslag, welke eind 2023 is gestart, wordt de NO_x-uitstoot van Koole gereduceerd. Dit gaat om ongeveer 2300 kg/jr.

xii. OCAP-leiding

OCAP vangt sinds 2005 CO₂ af bij industriële bronnen. Die gaat naar tuinders in diverse glastuinbouwgebieden. Voor hen is CO₂ een belangrijke voedingsstof, die anders verkregen moet worden door aardgas te verstoren. De geschatte reductie van NO_x-emissie als gevolg van het minder frequent gebruik van warmtekrachtkoppelingen (hierna: WKK's) wordt geschat op 160.000 kg/jr.

xiii. Aanscherping Besluit activiteiten leefomgeving

Door Europese richtlijnen is het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal), voorheen het Activiteitenbesluit, aangescherpt op emissie-eisen voor milieubelastende activiteiten.

⁴⁹ [Fit for 55 - Het EU-plan voor een groene transitie - Consilium](#)

xiv. Port call optimization

Havenbedrijf Rotterdam is de trekker van een internationaal project 'Port call optimization'⁵⁰. De effecten van verbeterde zeevaartlogistiek zorgen voor minder congestie, een vlottere doorstroming van schepen en verkleining van lig- en wachttijden. Daardoor vermindert de NO_x-uitstoot.

xv. Verduurzaming eigen vloot Havenbedrijf Rotterdam

Het Havenbedrijf Rotterdam heeft een vlootvernieuwingprogramma goedgekeurd, waarmee de eigen vloot in 2035 volledig emissieloos zal zijn.

4.2 Emissiereductie van ammoniak (NH₃)

4.2.1 Landbouwsector

i. Stalsystemen en aanscherpingen

Sinds 1 augustus 2015 is het Besluit emissiearme huisvesting (hierna: Beh) van kracht geweest totdat deze is overgegaan in de Omgevingswet. Hierin zijn normen gesteld voor ammoniakemissie afkomstig van het houden van melkkoeien, vleeskalveren, varkens, kippen en kalkoenen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen stallen die zijn gebouwd vóór 1 juli 2015, tussen 1 juli 2015 en vóór 1 januari 2018 en stallen die zijn gebouwd ná 1 januari 2018. Uit de Rie volgt verder dat intensieve veehouderijen met meer dan 750 zeugen, 2000 vleesvarkens of 40.000 stuks pluimvee dienen te voldoen aan BBT.

ii. Derogatie

Sinds 2006 had Nederland een uitzondering op de Europese mestregels, waardoor Nederlandse boeren op gras (230 kg/ha) of zandgrond (250 kg/ha) meer stikstof mochten uitrijden bij het bemesten dan de gebruikelijke 170 kg/ha. In 2024 is door de EU aangekondigd dat deze uitzondering zal vervallen per 1 januari 2026. In de tussentijd wordt de derogatie afgebouwd. De analyse van de WUR toont aan dat het vervallen van de derogatie in Zuid-Holland vanaf 2026 zorgt voor een reductie van ongeveer 0,5 kton per jaar.

iii. Bufferstroken akkerbouw

Bufferstroken zijn een maatregel om de belasting van oppervlaktewater met meststoffen uit de landbouw te verminderen. Op 1 meter vanaf de waterlijn begint de bufferstrook. Over die bufferstrook mag geen mest worden uitgereden⁵¹. De lengte van de bufferstrook varieert afhankelijk van de oppervlakte van het perceel en de breedte van de sloot.

Uit een eerste analyse blijkt dat bufferstroken in de akkerbouw zorgen voor een kleine reductie van akkerbouwemissies. Omdat de bufferstrook zeer afhankelijk is van de gewassen op het land is het lastig te bepalen hoeveel reductie het precies zal opleveren, maar de verwachting is enkele procenten.

iv. Landelijke LBV/LBV+ en provinciale MGP opkoop

⁵⁰ [Port Call Optimization](#)

⁵¹ [Concept-Uitvoeringsregeling bufferstroken derogatiebeschikking 2022- 2025 | Regeling | Rijksoverheid.nl](#)

De Maatregel provinciale aankoop veehouderijen vlakbij natuurgebieden (MGA-1) is gepubliceerd op 3 november 2020⁵². Deze regeling gaf de mogelijkheid aan agrarische bedrijven met een hoge stikstofuitstoot dichtbij Natura-2000 gebieden om te stoppen.

De rijksregeling MGA-1 (piekbelasters) heeft geen aankoop in Zuid-Holland opgeleverd en dus niet geleid tot stikstofreductie.

De Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)⁵³ is een subsidieregeling voor veehouders die willen stoppen met hun bedrijf of een locatie van hun bedrijf. De regeling stond open voor veehouders die landelijk de meeste stikstofneerslag veroorzaken op Natura 2000-gebieden.

Het gaat hierbij om bedrijfslocaties die stikstofdepositie per jaar veroorzaken. De regeling stond van 3 juli 2023 tot en met 20 december 2024 open.

De Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv)⁵⁴ was een subsidieregeling voor veehouders die willen stoppen met hun bedrijf of een locatie van hun bedrijf. Het doel van de regeling is om de stikstofuitstoot vanuit de veehouderij te verlagen, zodat natuur die daarvoor gevoelig is, kan herstellen. De regeling was vrijwillig en bedoeld voor veehouders die niet vallen onder de aanpak piekbelasting maar wel overwegen om te stoppen met een bedrijf(slocatie). De regeling liep van 3 juli tot en met 1 december 2023.

Voor de Rijksregelingen LBV/LBV+-regeling zijn in Zuid-Holland 5 aanmeldingen gedaan. Hiervoor zijn nog geen beschikkingen afgegeven en daarmee is het nog niet zeker dat deze stikstofreductie zullen opleveren.

Begin 2025 wordt waarschijnlijk de nieuwe Regeling provinciale Gebiedsgerichte beëindiging (RPGB), ook wel Maatregel Gerichte Beëindiging (MGB) genoemd, opengesteld. Dit is een subsidieregeling voor het (gedeeltelijk) beëindigen van veehouderijen die de provincie zelf zal uitvoeren. De toelatingsdrempel is laag, waardoor vele bedrijven, ook in Zuid-Holland, hiervoor in aanmerking komen. De Rijksmiddelen in Batch A van de regeling bedragen 7,04 miljoen euro voor Zuid-Holland.

v. Subsidieregeling Duurzame Landbouw

De provincie Zuid-Holland komt in 2025 met een subsidieregeling voor de melkveehouderij in het kader van verduurzaming. Deze subsidieregeling bestaat uit 3 onderdelen:

- *Bedrijfsontwikkelplannen*

Deze subsidie is gericht op het vergoeden van het laten maken van een bedrijfsontwikkelplan. Dit houdt in dat gekeken wordt naar de Ausgangssituatie van de agrariër en een plan wordt gemaakt hoe deze ondernemer in de toekomst zijn bedrijf op een duurzame manier kan ontwikkelen. Hoewel dit niet direct leidt tot een afname van ammoniakemissies, helpen deze bedrijfsplannen wel bij het mogelijk maken van de transitie van gangbare landbouw naar duurzame landbouw.

- *Technische innovaties*

⁵² [Regeling gerichte opkoop veehouderijen gestart | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

⁵³ www.onslevendlandschap.nl

⁵⁴ www.onslevendlandschap.nl/maatregelen/landbouw/landelijke-beeindigingsregeling-veehouderij

Agrariërs die willen investeren in technieken om minder ammoniak uit te stoten kunnen deze deels vergoed krijgen. Deze technieken zorgen voor een aanzienlijke reductie van de stalemissies (50-70%) en hebben ook een positieve invloed op de veldemissies door het verminderen van stikstof in de mest.

Omdat de subsidieregeling een beperkt budget heeft zal dit voor individuele agrariërs tot een behoorlijke reductie kunnen leiden, maar op provinciaal niveau zal dit slechts leiden tot een geringe reductie.

- *Stalmeetsystemen*

De subsidieregeling vergoedt het aanschaffen en onderhouden van een stalmeetsysteem via een meetinstantie. Inzicht in de emissies uit melkveestallen is belangrijk om te begrijpen op welke manier agrariërs invloed kunnen hebben op de emissie. Hoewel alleen meten niet direct zal leiden tot emissiereductie, zal de verzamelde informatie helpen om het beleid beter vorm te geven om zo meer ammoniakreductie te kunnen bewerkstelligen in de toekomst.

vi. Opkopen NNN; afgelopen jaren en tot 2027.

De komende jaren vindt veel natuurinrichting plaats, wat in veel gevallen inhoudt dat de grond van agrarisch gebruik naar natuurbeheer of naar natuur met deels agrarisch medegebruik of beheer zal overgaan. De mestplaatsing neemt hiermee (soms drastisch) af en dat leidt tot minder stikstofuitstoot. Het totale effect van NNN-realiseratie op de stikstofdepositie is daarmee positief: het zorgt voor minder emissie.

Sinds 2018 heeft Grondzaken ruim 300 verwervingen gerealiseerd. De meeste aankopen betreffen gehele of gedeeltelijke percelen grond voor de realisatie van NNN. In Voor de periode 1 januari 2025 tot en met 2027 is de doelstelling nog 2.735 hectare aan NNN te realiseren. In het totaal leidt dit tot een realisatie van ongeveer 3200 hectare aan NNN waarbij (naar schatting) op bij ongeveer 80% van de hectare deze worden omgezet van landbouwgrond naar natuur. Op zo'n 2600 hectare zal als gevolg daarvan geen mest meer worden uitgereden waar dat eerder wel het geval was. Dit leidt dus tot een reductie van de ammoniakemissies.

vii. Emissieplafond ammoniak melkveehouderij – Omgevingseffectrapportage (OER)

De provincie Zuid-Holland onderzoekt de effecten van het instellen van een emissieplafond voor ammoniak in de melkveehouderij. Dit is onderdeel van de omgevingseffectrapportage (OER) waarin voor verschillende opgaven in het landelijk gebied de effecten op samenleving, natuur en agrarische verdien capaciteit worden onderzocht.

Er wordt onderzocht wat het effect is van het invoeren van een emissieplafond van 35, 40 of 45 kg NH₃ per hectare. Daarbij wordt zowel onderzocht wat het effect is van het invoeren door middel van een streefwaarde (sturend) als het invoeren van een doelvoorschrift (normerend). Aan de hand van de uitkomsten van de OER zal er gekeken worden of en zo ja hoe het emissieplafond ingevoerd kan worden.

4.2.2 Industrie & afvalverbranding

i. Beperking ammoniakuitstoot bij industriële piekbelasters (BAIP)

Voor industriële bedrijven die onder code C vallen van de Standaard Bedrijfsindeling is een subsidieregeling opgesteld om ammoniakemissies te reduceren⁵⁵. Het totale budget is gesteld op 54.000.000 euro. Net als de MGA-1 is er geen uitvraag gedaan binnen Zuid-Holland. Buiten de provincie is hier wel op getekend door bedrijven.

ii. Aanscherping Bal

Net als bij emissie-eisen voor stikstofoxiden is door Europese richtlijnen het Bal aangescherpt voor ammoniakemissies bij schoorstenen.

⁵⁵ [Beperking ammoniakuitstoot bij industriële piekbelasters \(BAIP\) | RVO.nl](#)

6. Monitoring

Het monitoren van de voortgang is belangrijk om in beeld te brengen hoever Zuid-Holland staat met het reduceren van emissies en welke reducties van stikstofdepositie daarvan het gevolg zijn. Een deel van deze monitoring gebeurt landelijk, een deel wordt provinciaal geregeld.

6.1 Landelijk instrumentarium

i. Landelijk Meetnetwerk Luchtkwaliteit

Het RIVM beheert het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (hierna: LML)⁵⁶. De eisen aan de meetlocaties voor de monitoring staan in de Omgevingsregeling (paragraaf 12.2.1.2). Het meetnet bestaat uit ongeveer 100 meetlocaties. Op elke meetlocatie staan geavanceerde meetinstrumenten die 24 uur per dag de luchtkwaliteit meten. Er is een aantal meetlocaties in drukke straten en in rustige delen van de stad, en een aantal in het buitengebied. Onderdeel van het meetnetwerk luchtkwaliteit zijn de metingen voor NO_x-concentraties.

ii. Meetnetwerk Ammoniak in Natuurgebieden

In het Meetnet Ammoniak in Natuurgebieden (MAN)⁵⁷ worden luchtconcentraties van ammoniak gemeten. Het meetnet is opgericht in 2005 en bestaat inmiddels uit 110 gebieden en 330 meetlocaties.

De metingen worden uitgevoerd met passieve monsternemers. Dit zijn buisjes met onder in een filter dat ammoniak uit de omgeving binnenlaat. Bovenin bevindt zich een vloeistof dat alle ammoniak in het buisje absorbeert. Hieronder is een afbeelding van een buisje te zien. In het laboratorium wordt de hoeveelheid opgenomen ammoniak bepaald. Dit wordt omgerekend naar luchtconcentraties en geijkt aan metingen uit het LML. Alle buisjes hangen een maand in het veld. Er worden dus maandgemiddelde ammoniakconcentraties bepaald.

6.2 Provinciale monitoring

i. NO_x-monitor

De DCMR Milieudienst Rijnmond voert in opdracht van de provincie Zuid-Holland jaarlijks de NO_x-monitor⁵⁸ uit. Hierin wordt gerapporteerd hoeveel de NO_x-emissie in de provincie het afgelopen (rapportage)jaar heeft gereduceerd. Omdat de cijfers vanuit de emissieregistratie worden gebruikt en deze pas in het volgende jaar beschikbaar komen, rapporteert de NO_x-monitor over het jaar voor het afgelopen jaar. Per sector wordt beschreven hoe de emissie zich verhoudt tot voorgaande jaren, waarbij er onderscheid wordt gemaakt tussen de drie kerngebieden van het Zuid-Hollandse Programma Landelijk gebied (hierna: ZH-PLG) Kust en Duinen, de Veenweiden en de Zuid-Hollandse Delta en het havengebied in de gemeente Rotterdam.

⁵⁶ <https://lolo.nl/thema/lucht/vaststellen-luchtkwaliteit/landelijk-meetnet-luchtkwaliteit/>

⁵⁷ <https://www.rivm.nl/stikstof/meten/meetnet-ammoniak-in-natuurgebieden>

⁵⁸ <https://www.zuid-holland.nl/politiek-bestuur/bestuur-zh/gedeputeerde-staten/besluiten/besluit-nox-monitor>

ii. Ammoniakmonitor

De Ammoniakmonitor is een door de provincie Zuid-Holland zelf ontwikkelde tool om de ammoniakemissies in Zuid-Holland te monitoren. De Ammoniakmonitor maakt net als de NO_x-monitor gebruik van de gegevens uit de emissieregistratie. Echter geeft de Ammoniakmonitor niet alleen een terugblik op de afgelopen jaren, het laat ook zien hoe de toekomstige ontwikkeling van de ammoniakemissies er uit gaan zien. Het is mogelijk om maatregelen in te voeren in de Ammoniakmonitor met daarbij het effect en het werkingsgebied, op basis van de totale optelsom van alle maatregelen kan de Ammoniakmonitor dan een prognose laten zien van de toekomstige ammoniakemissies in Zuid-Holland.

Bijlage 1: Samenvatting natuurherstelmaatregelen

Totstandkoming en systematiek

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden. De biodiversiteit staat in Europa al jaren onder druk waardoor duurzame bescherming van flora en fauna hard nodig is. Omdat planten en dieren zich weinig aan trekken van landsgrenzen is het daarom belangrijk om natuurbescherming in Europees verband aan te pakken. Zo voorkomen we dat de natuur in Europa en in Nederland steeds meer van hetzelfde wordt. In 1979 is de [Vogelrichtlijn](#) opgesteld en in 1992 de [Habitatrichtlijn](#). Deze richtlijnen bestaan uit twee delen: soortenbescherming en gebiedsbescherming. Alle EU-lidstaten wijzen beschermde gebieden aan voor specifieke (leefgebieden van) (vogel-)soorten. De onder beide richtlijnen aangewezen beschermde gebieden vormen het Natura 2000-netwerk.

De Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 bestaat uit 162 gebieden, 21 van deze liggen in de Provincie Zuid-Holland. Deze Natura 2000-gebieden liggen zowel op het land als op zee. De meeste gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen. In de aanwijzingsbesluiten van deze gebieden staat beschreven voor welke habitats en (vogel-)soorten deze gebieden zijn aangewezen, daarnaast staan de doelen per gebied genoemd.

Om duidelijk te maken welke natuur beschermd is onder Natura 2000 is er voor elk habitattype, habitatrichtlijnsoort en vogelrichtlijnsoort een profieldocument opgesteld. Het betreft een achtergronddocument voor de aanwijzingsbesluiten, beheerplannen en de landelijke staat van instandhouding. Hierin staat meer informatie over bijvoorbeeld de landelijke verspreiding en kwaliteitskenmerken. De definitie van habitattypen en de kwaliteitskenmerken van habitattypen en leefgebieden van soorten zijn juridisch relevant. Dit omdat de aanwijzingsbesluiten naar het profielendocument verwijzen als de basis voor de gebiedsdoelen.

Het instrument voor Natura 2000-gebieden is het Natura 2000-beheerplan. In de Natura 2000-beheerplannen is per Natura 2000-gebied uitgewerkt hoe Natura 2000-doelen er op dat moment voor staan, en welke maatregelen (in het gebied) nodig zijn om de doelen te bereiken. Het opstellen van Natura 2000-beheerplannen gebeurt door de voortouwnemer van een gebied en is een wettelijke taak van Gedeputeerde Staten op grond van de Omgevingswet (artikel 3.8 lid 3 en 3.9 lid 3).

Daarnaast geeft het beheerplan duidelijkheid over de ruimte die er is voor bepaalde activiteiten (huidig gebruik) en economische ontwikkelingen. In het beheerplan is getoetst welke activiteiten zonder vergunning doorgang kunnen vinden. Voor elke nieuwe of veranderde activiteit dient een voortoets, passende beoordeling of ADC-toets te zijn gemaakt (artikel 11.21 Bal). In het beheerplan is aangegeven welke activiteiten, op basis van de voortoets zijn vrijgesteld of daarvoor een passende beoordeling moet worden uitgevoerd. Deze voortoets is door de ODH gecontroleerd en beoordeeld. Alle nieuwe of veranderende activiteiten zullen opnieuw getoetst moeten worden op het effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Het beheerplan vormt (mede) het toetsingskader voor vergunningverlening.

De Provincie Zuid-Holland is bezig met het actualiseren van de twaalf Natura 2000-beheerplannen van de gebieden waarvan zij voortouwnemer is. De komende twee jaar zullen deze beheerplannen voor besluitvorming worden voorgelegd aan Gedeputeerde Staten en ter informatie worden aangeboden aan Provinciale Staten. De eerste in deze reeks is het Natura 2000-gebied Coepelduynen (maart 2025).

Natuurmaatregelen historie en nu

De natuur in Nederland staat sterk onder druk. In de jaren '90 werd hierbij gesproken van de 'ver-thema's': verdroging, vermesting, verzuring, versnippering, verstoring, verontreiniging. Sinds die tijd zijn veel maatregelen genomen om deze drukfactoren te verminderen. Om verdroging tegen te gaan was er de aanpak 'TOP-gebieden'⁵⁹, versnippering werd verminderd door het aanleggen van de Ecologische Hoofdstructuur (nu Natuur Netwerk Nederland (hierna: NNN)), verontreiniging is aangepakt met diverse milieumaatregelen en de Kader Richtlijn Water. Zure regen is sinds de jaren '80 sterk verminderd door de uitstoot van zwavelverbindingen (o.a. door katalysatoren in auto's en filters op schoorstenen in industrie) terug te dringen en vermesting en verzuring door stikstofdepositie is door o.a. mestwetgeving flink ingeperkt.

Naast deze maatregelen zijn ook specifieke maatregelen genomen om de natuur te herstellen (herstelmaatregelen). In 2013 is het Natuurpact gesloten tussen Rijk en provincies waarmee het natuurbeleid gedecentraliseerd werd en waarin afspraken zijn gemaakt over regulier natuurbeheer (Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer, hierna: SNL), inrichtingsmaatregelen (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap, hierna: SKNL) en realisatie van het NNN. Op basis daarvan is ruim 46.000 hectare nieuwe natuur ingericht (peildatum 2023) en is de kwaliteit van bestaande natuur verbeterd.

In 2015 begon het Programma Aanpak Stikstof (hierna: PAS). Hiermee werd beoogd de natuur te verbeteren door tegelijkertijd herstelmaatregel en bronmaatregelen (ofwel: stikstofreductiemaatregelen) te nemen om te komen tot natuurherstel⁶⁰ (beide vallen onder de noemer natuurherstelmaatregelen of passende maatregelen zoals bedoeld in de HR, artikel 6, lid 2). Tussen 2015 en 2021 zijn in dit kader in alle stikstofgevoelige gebieden (vaak grootschalige) maatregelen uitgevoerd, specifiek gericht op stikstofgevoelige natuurdoelen en op het tegengaan van negatieve effecten als gevolg van een te hoge stikstofdepositie. Deze maatregelen waren grotendeels gebaseerd op het rapport 'Herstelstrategieën stikstofgevoelige habitats'⁶¹. Veel van deze maatregelen hebben geleid tot positieve resultaten: kwaliteitsverbetering en oppervlaktevergroting. De uitvoering van de stikstofreductiemaatregelen is sterk achtergebleven bij de herstelmaatregelen, wat een van de redenen is waarom het PAS in 2019 is gesneuveld bij de bestuursrechter.

In 2021 werd de wet Stikstofreductie en natuurherstel (hierna: Wsn) ingevoerd. Net als het PAS is deze wet gericht op herstelmaatregelen (van stikstofgevoelige natuurdoelen) en stikstofreductie om te komen tot natuurherstel. Om de huidige staat van de natuur beter en objectiever in beeld te krijgen is voor alle stikstofgevoelige natuurgebieden een Natuurdoelanalyse uitgevoerd waarin

⁵⁹ Voor een toelichting zie Witte et al. 2019: *Verdroging van de Nederlandse natuur: bijna een halve eeuw goed onderzoek en falende politiek*. Stromingen 2019 (25), n2, (528793)

⁶⁰ Beoordeling Programmatische Aanpak Stikstof. De verwachte effecten voor natuur en vergunningverlening, PBL, 2014.

⁶¹ <https://www.natura2000.nl/hulpmiddelen/herstelstrategieen>

onderzocht werd wat de huidige staat is, waar de knelpunten liggen en welke oplossingsrichtingen (gesplitst in 'geen spijt' en nader uit te werken maatregelen) er zijn. 'Geen spijt'-maatregelen zijn maatregelen die terreinbeheerders kunnen uitvoeren zonder borging in een beheerplan of via een gebiedsproces, omdat deze met zekerheid een positief effect hebben op de natuurdoelen en niet of nauwelijks invloed hebben op andere functies binnen of buiten Natura 2000. Andere maatregelen zijn ingrijpender en moeten worden geborgd in Natura 2000-beheerplannen of via een gebiedsproces worden afgestemd met gebiedspartners.

De natuurdoelanalyses zijn in 2023 en 2024 onafhankelijk getoetst door de in 2022, door het Rijk opgerichte, Ecologische Autoriteit (hierna: EA). De uitkomsten van natuurdoelanalyses en de EA-adviezen worden verwerkt in de evaluatie en herziening van de Natura 2000-beheerplannen. In de Natura 2000-beheerplannen worden de maatregelpakketten geborgd. Er vindt nog landelijke besluitvorming plaats over het cyclische proces en samenhang van tussentijdse evaluaties van Natura 2000-beheerplannen en 'natuurdoelanalyse APK's'.

Natuurherstel uit de Wsn wordt opgepakt via het Uitvoeringsprogramma Natuur (UPN), dat in twee fasen wordt uitgevoerd. Voor fase 1 heeft Zuid-Holland ruim 28 miljoen euro beschikbaar. Dat geld is via twee subsidieregelingen beschikbaar gesteld. De maatregelen in fase 1 zijn gericht op verbetering van kwaliteit in natuurgebieden, versnelling van verwerving (NNN), hydrologische verbetering en boscompensatie. Omdat de uitvoeringsperiode (2022-2026) voor de eerste fase kort is en de subsidieverlening langer duurde dan gehoopt, zijn in fase 1 vooral aanvragen ingediend voor planvorming voor fase 2 en 'geen-spijt'-maatregelen uit de Natuurdoelanalyses. Gezien deze tijdslijn zijn er nog beperkt concrete resultaten van deze maatregelen te zien in natuurherstel.

Stikstofreductie in het kader van de Wsn is onder andere opgepakt via diverse opkoopregelingen van het Rijk, versnellingsgelden en subsidies. In Zuid-Holland zijn met deze middelen op enkele locaties agrarische percelen en/of bedrijven opgekocht en walstroomvoorzieningen aangelegd.

Voor fase 2 (uitvoeringsperiode 2024-2032) is recent een vraag ingediend voor ruim 55 miljoen euro⁶², onderbouwd met een concreet natuurherstel- en verbetermaatregelenpakket. Dit maatregelenpakket is grotendeels gebaseerd op de Natuurdoelanalyses, aangevuld met maatregelen die volgen uit (ontwerp)beheerplannen, de adviezen van de EA en een inschatting van de terreineigenaren. Alle maatregelen worden geborgd in de Natura 2000-beheerplannen, het natuurbeheerplan, afspraken met terreineigenaren NNN en terreinbeherende organisaties (TBO's) als voorwaarde van SKNL / SNL. In een maatregelenpakket wordt onderscheid gemaakt in verschillende soorten:

- Onderzoekmaatregelen: veelal ter voorbereiding op te nemen maatregelen;
- Patroonmaatregelen: richten zich op standplaatsniveau (bodem of vegetatie) en heeft directe, lokale invloed op het niveau van vegetatie. Deze maatregelen moeten meestal periodiek (jaarlijks) uitgevoerd worden. Voorbeelden zijn aangepast maaien of begrazen, lokaal wegnemen recreatiedruk en het verwijderen van exoten;
- Procesmaatregelen: richten zich op (eenmalige) optimalisatie van het abiotisch systeem (bijv. voedselrijkdom, zuurgraad, grondwaterstand). Voorbeelden zijn creëren van open plekken, aanleg van kerven in de zeereep, (ver)plaatsen van rasters;

⁶² [Aanvraag Zuid-Hollands Uitvoeringsprogramma Natuur 2024-2032 \(notubiz.nl\)](#)

- Systeemmaatregelen: richten zich op zoveel als mogelijk grootschalig herstel van het natuurlijke systeem zodat een habitatype kan ontstaan zonder verder ingrijpen van de mens. De enige ingreep is de juiste uitgangssituatie te creëren. Voorbeelden zijn terugbrengen getij, herstel dynamiek, natuurlijk peilbeheer.

Borging en belegging van maatregelen is zeer belangrijk. Alle maatregelen moeten geborgd en belegd worden: de 'geen spijt'-maatregelen en de overige maatregelen. De overige maatregelen zijn vaak maatregelen die (politiek) gevoelig liggen en/of impact hebben op de omgeving, zoals bijvoorbeeld het omvormen van landbouwpercelen binnen natuurgebieden naar natuur, de aanleg van een hydrologische bufferzone of het verplaatsen van een fietspad of parkeerplaats. Onder deze overige maatregelen vallen ook maatregelen waarvoor eerst een pilot of nader onderzoek moet worden uitgevoerd, én maatregelen voor niet-stikstofgevoelige doelen waarvoor in het UPN geen geld beschikbaar is.

Het NPLG is aangekondigd in de nationale Omgevingsvisie en opgenomen in het coalitieakkoord van Rutte IV. Het programma is opgesteld om uitvoering te geven aan natuur-, water- en klimaatdoelen waarbij een volhoudbare land- en tuinbouw en sociaaleconomisch vitaal landelijk gebied belangrijke randvoorwaarden zijn. In de provinciale doorvertaling, het ZH-PLG, is invulling gegeven aan de doelen van het NPLG. Veel van de maatregelen om voor water- en klimaat hebben een positieve (meestal indirecte) werking op het verminderen van externe drukfactoren voor Natura 2000-gebieden omdat deze bijdragen aan de algemene leefomgeving. De specifieke natuurdoelmaatregelen dragen direct bij aan het verminderen van externe drukfactoren voor Natura 2000-gebieden. In de eerste tranche (en voor nu de enige) van het Transitiefonds is 188 miljoen euro ontvangen en toebedeeld aan het Maatregelenpakket ZH-PLG⁶³. Een groot deel van maatregelen voor niet-stikstofgevoelige doelen en onderzoeksmaatregelen stond op de lijst om gefinancierd te worden door het Transitiefonds, afkomstig uit het NPLG. Dit fonds is inmiddels opgeheven door het kabinet Schoof 1.

Er wordt ook onderzocht op welke manier overgangsgebieden rondom Natura 2000 kunnen bijdragen aan het verminderen van drukfactoren. Wij onderzoeken de mogelijkheden om binnen bestaand omgevingsbeleid te kijken hoe de grootste drukfactoren buiten Natura 2000-gebieden kunnen worden aangepakt: hydrologische situatie, exotenbeheer en recreatie. Deze kansrijke maatregelen waren beoogd voor de tweede tranche van het Transitiefonds. Door het vallen van het fonds wordt hier geld voor gevraagd aan de Rijksoverheid. Andere drukfactoren worden via maatwerk of via beheerplannen opgepakt.

Ondanks al deze uitgevoerde, geplande en gewenste maatregelen staat de natuur nog steeds onder druk. De stikstofdepositie is ondanks een flinke daling in veel Natura 2000-gebieden nog veel te hoog, met voortschrijdende verzuring en vermesting tot gevolg. De waterkwaliteit is verbeterd, maar nog lang niet goed genoeg voor veel gevoelige natuurdoelen. Verdroging is alleen lokaal verminderd door gebiedsgerichte maatregelen. In sommige gebieden staat de natuur onder druk door een hoge recreatiedruk. Het resultaat is dat onze natuurgebieden zeer kwetsbaar zijn voor extra drukfactoren, zoals exoten en klimaatverandering. Deze drukfactoren zijn niet beperkt tot de begrensde Natura 2000-gebieden, en moeten ook worden aangepakt buiten de begrenzing.

⁶³ [Zuid-Holland aan de slag voor landelijk gebied - Provincie Zuid-Holland](#)

Kortom, het nemen van natuur(beheer)maatregelen binnen de Natura 2000-gebieden alleen is onvoldoende, ook drukfactoren buiten Natura 2000 moeten worden aangepakt, waarvan de stikstofdepositie nu de belangrijkste is. Zonder een aanpak van extern drukfactoren zijn bovendien veel herstelmaatregelen veel minder effectief. Alleen het nemen van natuurmaatregelen is onvoldoende om de instandhoudingsdoelen te behalen, een geborgde aanpak van externe drukfactoren is noodzakelijk!

Als provincie doen wij het maximale wat wij kunnen om de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden te behalen. 'Geen spijt'-maatregelen krijgen overal de hoogste prioriteit. Voor maatregelen waar andere belangen opbotsen wordt contact gezocht met regiopartijen om zo drukfactoren te kunnen verminderen. Het is belangrijk dat er voldoende geld beschikbaar blijft voor de huidige bestaande natuurmaatregelen.

Om de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden te behalen kunnen de volgende aspecten meer hulp gebruiken:

- Meer bronmaatregelen voor stikstofreductie;
- Meer geld van het Rijk voor het uitvoeren van monitoring op genomen en te nemen maatregelen;
- Andere belangen overtuigen om maatregelen uit te voeren ten gunste van de natuur.

Overzicht van de maatregelen en Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland.

Natura 2000-gebieden binnen de provincie Zuid-Holland:

Nr:	Gebiedsnaam	HR / VR - richtlijn	Stikstofgevoelige habitattypen	Voortouwnemer:
70	Lingegebied en Diefdijk Zuid	HR	Ja	Provincie Gelderland
88	Kennemerland-Zuid	HR	Ja	Provincie Noord-Holland
96	Coepelduynen	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
97	Meijendel en Berkheide	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
98	Westduinpark & Wapendal	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
99	Solleveld en Kapittelduinen	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
100	Voornes Duin	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
101	Duinen Goeree en Kwade Hoek	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
102	De Wilck	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
103	Nieuwkoopse plassen en De Haeck	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
104	Broekvelden, Vettenbroek en Polder Stein	VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
106	Boezems Kinderdijk	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
107	Donkse Laagten	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
108	Oude Maas	HR	Nee	Rijkswaterstaat
109	Haringvliet	HR + VR	Nee	Rijkswaterstaat
110	Oudeland van Strijen	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
111	Hollands Diep	HR + VR	Nee	Rijkswaterstaat
112	Biesbosch	HR + VR	Ja	Provincie Noord-Brabant
113	Voordelta	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat
114	Krammer-Volkerak	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat
115	Grevelingen	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat

Wat hebben we al gedaan:

- Effectgerichte maatregelen (jaren '90);
- Natuurpact (2013-heden): regulier beheer, kwaliteitsverbetering en NNN
- PAS-maatregelen (2015-2021);
- Natuurdoelanalyses (2020-2023) – momentopname/inventarisatie;
- Uitvoeringsprogramma Natuur fase 1 (2021-2026): 'geen spijt'-maatregelen, planvorming/voorbereiding fase 2.

In uitvoering en komende periode: :

- Verleende subsidie vanuit Programma Natuur fase 1 en Natuurpact (2022-2026):
- Uitvoeringsprogramma Natuur fase 2 (2024-2032): vervolg fase 1, systeemherstel;
- Voortzetten Natuurpact.

Onzekerheden met betrekking tot uitvoering in relatie tot financiering:

- Maatregelen niet-stikstofgevoelige gebieden (onzekerheid middelen)
- Maatregelen waarvoor pilot of onderzoek nog moet worden uitgevoerd om de scope helder te krijgen (onzekerheid benodigde middelen en het effect van de maatregel)
- Maatregelen die opgenomen waren in het Transitiefonds (onzekerheid middelen)

Concreet worden de volgende investeringen gedaan in de Natura 2000-gebieden (uitgesplitst naar type gebied te weten 1. Duingebieden, 2. Delta 3. Veenweide) :

1. Duingebieden

Nr:	Gebiedsnaam	HR / VR - richtlijn	Stikstofgevoelige habitattypen	Voortouwnemer:
88	Kennemerland-Zuid	HR	Ja	Provincie Noord-Holland
96	Coepelduynen	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
97	Meijendel en Berkheide	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
98	Westduinpark & Wapendal	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
99	Solleveld en Kapittelduinen	HR	Ja	Provincie Zuid-Holland
100	Voornes Duin	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
101	Duinen Goeree en Kwade Hoek	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
113	Voordelta	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat

Drukfactoren

- Stikstofdepositie
- Recreatiedruk
- Hydrologie
- Exoten

Inzetten op patroon-, proces-, systeemmaatregelen en onderzoek met een focus op:

- Bestrijding van vergrassing en verstruweling door begrazing en maaien;
- Bestrijding van exoten, zoals Japanse duizendknoop en handmatig en machinaal Amerikaanse vogelkers te verwijderen;
- Dynamisering zeereep en aanleg stuifplekken voor op gang brengen verstuivingsdynamiek van kalkrijk zand;
- Zonering recreatiedruk door het faciliteren van recreatie buiten Natura 2000-gebieden;
- Inrichting zonering rond Natura 2000-gebieden waarbij grondwaterkwantiteit en kwaliteit in Natura 2000-gebieden wordt geborgd;
- Inrichting zonering rond Natura 2000-gebieden waarbij lokale bronnen voor stikstofdepositie (veroorzaakt vermessing, verzuring, eutrofiering) worden gereduceerd;
- Onderzoek naar herstel konijnenpopulatie;
- Onderzoek naar herstel bodemkwaliteit van duinbossen.

Verleende subsidies voor natuurherstel voor de periode 2022-2026 (Financiering vanuit Programma Natuur eerste fase en Natuurfact):

Gebied	Verleende subsidie periode 2022-2026
Vastelands duinen (Kennemerland Zuid, Coepelduynen, Meijendel & Berkheide, Westduinpark & Wapendal, Solleveld en Kapittelduinen)	17,2 miljoen
Duinen Eilanden (Duinen Goeree en Kwade Hoek, Voornes Duin, Voordelta)	3,2 miljoen

2. Deltagebieden

Nr:	Gebiedsnaam	HR / VR - richtlijn	Stikstofgevoelige habitattypen	Voortouwnemer:
108	Oude Maas	HR	Nee	Rijkswaterstaat
109	Haringvliet	HR + VR	Nee	Rijkswaterstaat
110	Oudeland van Strijen	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
111	Hollands Diep	HR + VR	Nee	Rijkswaterstaat
112	Biesbosch	HR + VR	Ja	Provincie Noord-Brabant
114	Krammer-Volkerak	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat
115	Grevelingen	HR + VR	Ja	Rijkswaterstaat

Drukfactoren:

- Stikstofdepositie
- Recreatiedruk
- Exoten

Inzetten op patroon, proces, systeemmaatregelen en onderzoek met een focus op:

- Bestrijding van vergrassing en verstruweling door begrazing en maaien;
- Bestrijding van exoten, zoals reuzenbalsemien, reuze berenklauw, Japanse duizendknoop, (kleine) waterteunisbloem, guldenroede
- Zonering recreatiedruk met name op het water (Uitvoering door RWS)
- Inrichting zonering rond Natura 2000-gebieden waarbij lokale bronnen voor stikstofdepositie (veroorzaakt vermesting, verzuring, eutrofiering) worden gereduceerd;
- Onderzoeken naar riviertrekvisen
- Onderzoeken naar kustbroedvogels

Verleende subsidies voor natuurherstel voor de periode 2022-2026 (Financiering vanuit Programma Natuur eerste fase en Natuurlpact):

Gebied	Verleende subsidie periode 2022-2026
Oude Maas, Haringvliet, Hollands Diep, Biesbosch, Krammer Volkerak, Grevelingen	6,5 miljoen

3. Veenweidengebieden

Nr:	Gebiedsnaam	HR / VR - richtlijn	Stikstofgevoelige habitattypen	Voortouwnemer:
70	Lingegebied & Diefdijk Zuid	HR	Ja	Provincie Gelderland
102	De Wilck	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
103	Nieuwkoopse plassen & De Haeck	HR + VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	VR	Ja	Provincie Zuid-Holland
106	Boezems Kinderdijk	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland
107	Donkse Laagten	VR	Nee	Provincie Zuid-Holland

Drukfactoren:

- Hydrologie
- Exoten
- Stikstofdepositie

Inzetten op patroon, proces, systeemmaatregelen en onderzoek met een focus op:

- Verbeteren waterkwaliteit (nutriënten, buffering)
- Inrichting zonering rond Natura 2000-gebieden waarbij lokale bronnen voor stikstofdepositie (veroorzaakt vermeting, verzuring, eutrofiering) worden gereduceerd;
- Inrichting zonering rond Natura 2000-gebieden waarbij grondwaterkwantiteit en kwaliteit in Natura 2000-gebieden wordt geborgd
- Verbeteren kwaliteit habitattypen en leefgebieden (patroonmaatregelen)
- Inrichten van extra leefgebied/habitatype voor o.a. Noordse woelmuis, weidevogels, moerasvogels, blauwgrasland en glanshaver- en vossenstaarthooiland.
- Faunabeheer (o.a. ganzen ivm vegetatieontwikkeling, predatiebeheer weidevogels, exotenbeheersing)

Verleende subsidies voor natuurherstel voor de periode 2022-2026 (Financiering vanuit Programma Natuur eerste fase en Natuarpact):

Gebied	Verleende subsidie periode 2022-2026
Lingegebied & Diefdijk Zuid, De Wilck, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein, Donkse Laagten	4,8 miljoen

Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)

12 maart 2025

provincie Zuid-Holland

340172

0281

Waarom een ZHAS?

- Overzicht van alle maatregelen, initiatieven en andere ontwikkelingen die (direct of indirect) bijdrage aan stikstofreductie
- Overzicht zowel op provinciaal, landelijk en waar mogelijk lokaal niveau
- Ingezoomd op ons eigen provinciale beleid, maar ook ontwikkelingen die plaatsvinden zonder onze inmenging zijn opgenomen.

Wat staat er in de ZHAS

1. Inleiding - waarom de ZHAS
2. Waar staan we nu? - trends emissies en deposities landelijk en in Zuid-Holland
3. Urgentie – Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden en maatsch. doelen
4. Opgave en doelen – toelichting Europese, landelijk en provinciale doelen
5. Maatregelen en ontwikkelingen stikstofreductie – NOx en NH3; zowel landelijk als provinciaal
6. Monitoring – landelijk instrumentarium en provinciale monitoring
7. Bijlage overzicht natuurherstelmaatregelen in Zuid-Holland

provincie Zuid-Holland

Natuurherstelmaatregelen

- Geschiedenis en systematiek
- Definitieuiding en complexiteit – geen knop om maar aan te draaien
- Samenhang programma's binnen ZH en landelijk
 - PAS, ZHPLG, NPLG, NNN, SKNL, SNL, Wsn (UPN)
- Samenhang partijen
 - Rijk, NNN, TBO's en regiopartijen
- Overzicht maatregelen en Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland

Waarvoor dient de ZHAS

1. Goed overzicht waar we nu staan.
2. Laten zien wat we als provincie (al) doen.
3. Mogelijke onderbouwing voor additionaliteitsvereiste.
 - Wat staat er nu niet in?
 - Helder doel
 - Provinciaal- en Rijksmaatregelenpakket + ander niet vastgesteld beleid
 - Speculaties doelbereik

Relatie opdrachten/vragen BO stikstof

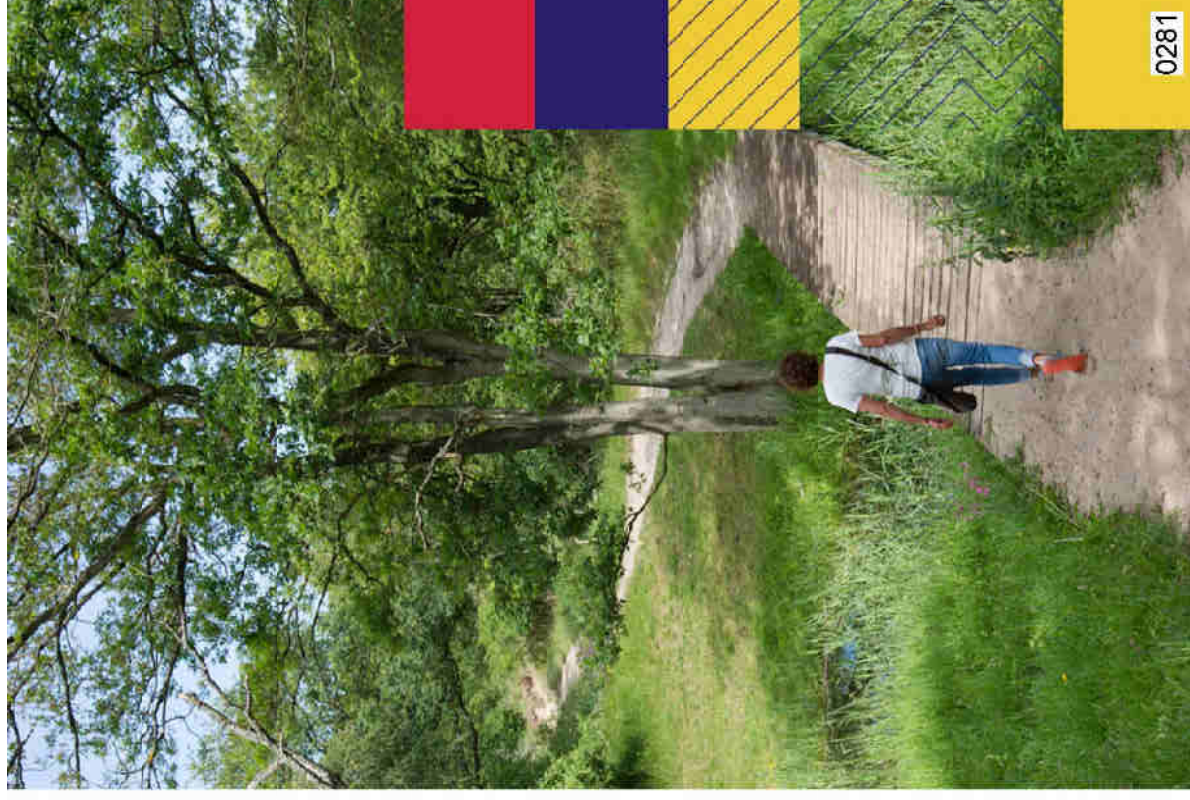
1. Welke concrete natuurherstelmaatregelen heeft en/of gaat de provincie binnen en buiten Natura 2000-gebieden nemen en onderbouw hierbij of en zo ja dat dit het maximale is dat de provincie kan doen en geef aan welk effect dit heeft op de verbetering van de natuurwaarden i.r.t. de vergunningverlening (namelijk beperkt). ➡ Volledig opgenomen in ZHAS als bijlage 1.
2. Welke concrete stikstofreducerende maatregelen t.b.v. de bescherming van de Natura 2000-gebieden heeft de provincie al genomen en/of gaat zij nemen en onderbouw hierbij of en zo ja dat dit het maximale is dat de provincie kan doen en geef aan welk effect dit heeft op de verbetering van de natuurwaarden i.r.t. de vergunningverlening. ➡ Gedeeltelijk opgenomen in ZHAS. Discussie in GS/PS voor maatregelen
3. Onderbouw waarom de mogelijkheden en invloed van de provincie tot stikstofreducerende maatregelen t.b.v. vergunningverlening beperkt is en waarom het Rijk hierin aan zet is. ➡ Niet opgenomen in ZHAS
4. Zet in een notitie wat het Havenbedrijf s.s. zelf zou kunnen doen om het investeringsklimaat i.r.t. vergunningverlening te verbeteren. ➡ Wordt geagendeerd in PL4? 5.1.2e maakt interne notitie.

provincie Zuid-Holland

Hoe nu verder

- Inbrengen op PO's en Gedeputeerde Staten?
- 14 mei eerste discussie maatregelpakket in PS?
- Communicatie in NOVEX haven PL4?
- Vooruitblikken na maatregelpakketten?

Einde

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Thur 3/13/2025 10:51:19 AM
Subject: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse
Received: Thur 3/13/2025 10:51:00 AM
[Annotatie stakeholdergesprek Industrie glastuinbouw en energie JCV.docx](#)

Hoi 5.1.2e,

Deze annotatie bedoelde ik. Ik weet niet of we het nu over dezelfde hebben?

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Verzonden: woensdag 12 maart 2025 16:19
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Dag beide,

Dank voor jullie aanvulling! Prima om met 5.1.2e af te stemmen, hoor ik het via die lijn.

Over stakeholders, samenstelling van zowel GS-leden als genodigden zijn bekend. Gedeputeerden zijn inderdaad Arne en Meindert (foutje van mij en aangepast in notitie). Het is nog onduidelijk wie er precies ingaan op de uitnodiging. Volgens mij sluit de lijst aan bij hoe jullie de notitie zijn aangevlogen.

Bouwend Nederland
Economic Board Zuid-Holland:
InnovationQuarter (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor Zuid-Holland)
MKB Nederland
VNO/NCW: VNO-NCW (landelijk)
VNO-NCW (West)
Air Products
GATE
Gunvor
Shell
Glastuinbouw Nederland
BP
Deltalinqs
Havenbedrijf

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e
<https://www.linkedin.com/in/5.1.2e/>
Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht
Werktijden: maandag t/m vrijdag

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 12 maart 2025 15:51
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Dag 5.1.2e

Ik wil nog even aangeven dat voor het punt NH3 en NOx scheiding in vergunningverlening een genuanceerd verhaal bij komt.
321205 Het wenselijk om dit te doen in sec vergunningverlening. 5.1.2e en ik werken aan een verhaal hierbij wat ook inge-0282

krijgt vanuit regiopartijen.
Ik zal met 5.1.2e even onze lijn afstemmen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
5.1.2e

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Krachtig Zuid-Holland.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: woensdag 12 maart 2025 14:18
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Beste 5.1.2e,

Nogmaals dank voor de toegestuurde annotaties. Ik heb inmiddels toegang tot de map, en daarin mijn aanvullingen verwerkt. Ik heb hierin ook een aantal opmerkingen van 5.1.2e gezet over de algemene lobbyboodschappen; wellicht helpt dit ter aanscherping van de annotatie.
Vooraf nog wat algemene aandachtspunten/vragen:

- Is al bekend met wie er gesproken gaat worden? De thema's 'industrie, glastuinbouw, energie' zijn nogal breed en qua netwerk veelkoppig. Voor een scherpere annotatie helpt het om te weten wie de concrete gesprekspartners zijn. Ook is het fijn om dit alvast aan ons (ambtelijke) netwerk te laten weten, in voorbereiding op de gesprekken.
- In de stakeholderanalyse hebben wij vrij breed aangegeven welke partijen belanghebbende zijn. Met name binnen de Haven hebben we ook concrete bedrijven genoemd. Echter, voor een (lobby)gesprek lijkt het ons logischer om via de koepelorganisaties het gesprek aan te gaan: bv. VNO-NCW, Havenbedrijf, Deltalinqs. Met die partijen in het achterhoofd hebben we de annotatie ook opgesteld.
- Voor de thema's 'industrie, glastuinbouw, energie' staan Meindert Stolk en Berend Potjer nu genoemd als gesprekspartners. Wat ons betreft mist Arne Weverling als gedeputeerde 'Transitie haven en industrie/ maritiem cluster' als gesprekspartner. Juist voor de haven is de impact groot, en speelt Arne een belangrijke rol. Verzoek om Arne op te nemen in deze gesprekken.

Mocht je naar aanleiding van de annotatie of bovenstaande nog vragen hebben hoor ik het graag.
Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>
Verzonden: woensdag 12 maart 2025 08:48
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Dag allen,

In navolging van onderstaande mail. Per gesprek staat een notitie in deze map. Die scherpen we vandaag verder aan. Jullie aanvullingen zijn gewenst op de laatste pagina onder het kopje 'gespreksspecifieke annotatie'.

Stakeholdergesprekken

Nogmaals dank!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e

<https://www.linkedin.com/in/5.1.2e/>

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Werktijden: maandag t/m vrijdag

Van: 5.1.2e

Verzonden: dinsdag 11 maart 2025 17:23

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e

5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e

5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Dag allen,

Zoals 5.1.2e hieronder aangeeft zijn we inderdaad de annotaties voor gedeputeerden aan het maken. Ik stuur jullie vanavond de eerste opzet en morgen een aangescherpte versie.

De opzet van die annotatie op hoofdlijnen wordt:

- Aanwezig bij het gesprek
- Ons verhaal:
 - Wat is de brede opgave voor ZH
 - Welke maatregelen met betrekking tot stikstof kan (en wil) de provincie nemen?
 - Wat hebben we daarvoor nodig van het Rijk
- Gesprekspunten met stakeholders:
 - Hoe kijken zij aan tegen het maatregelenpakket
 - Wat kunnen zij bijdragen aan de stikstofproblematiek
 - Wat hebben ze daarvoor nodig van de provincie en van het Rijk

Dat is het algemene deel. In de annotatie voegen we ook een onderwerp-specifiek onderdeel toe. Daarvoor heb ik jullie hulp nodig.

Zouden jullie input voor de annotatie kunnen geven langs de volgende lijnen:

1. Welke gevoeligheden spelen er op dit moment bij gesprekspartners
2. Welke punten zullen gesprekspartners inbrengen, welke vraag zullen zij voor de provincie hebben.
3. Welke reactie van de gedeputeerde(n) zou daar goed voor zijn.
4. Waar moeten we nog meer rekening mee houden richting het gesprek?

Dit als startschot, uiterlijk morgenochtend hebben jullie de eerste opzet van de annotatie. Mochten er nog vragen zijn hoor ik het graag.

321205

0282

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e

<https://www.linkedin.com/in/> 5.1.2e

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Werktijden: maandag t/m vrijdag

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Verzonden: dinsdag 11 maart 2025 14:34

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e
5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e
5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl>; Stikstof <stikstof@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>; 5.1.2e
5.1.2e @berenschot.nl>

Onderwerp: RE: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Urgentie: Hoog

Beste collega's,

Komende vrijdag ochtend zien wij elkaar weer. Op de agenda staat:

- Bijpraten ontwikkelingen en procesplanning
- Update impactanalyse

Wat het tweede punt betreft: binnen de verschillende werkvelden zijn er nog verdere uitwerkingen en actualisaties geweest op de impactanalyse zoals we die de laatste keer met elkaar besproken hebben. Graag zou ik **per werkveld opnieuw de impactanalyse** langs willen lopen met specifieke aandacht voor de actualisaties. **Zouden jullie hiervoor svp een presentatie kunnen voorbereiden die we vrijdag doornemen.**

Daarnaast heb ik nog een actuele en belangrijke vraag op korte termijn. Komende week gaan er door onze bestuurders in duo's gesprekken met stakeholders gevoerd worden met een clustering van de volgende thema's:

- Industrie (5.1.2e), glastuinbouw (5.1.2e) en energie (5.1.2e) Δ Meindert en Berend
- Natuur (5.1.2e) en water (5.1.2e) Δ Berend en Mariëtte
- Agrarische sector (5.1.2e) Δ Frank en Mariëtte
- Wonen (5.1.2e) en mobiliteit (5.1.2e) Δ Anne en Frederik

Vanuit het kernteam SANE is **5.1.2e** van Berenschot met de voorbereiding van deze gesprekken bezig met o.a. een korte presentatie en een basis annotatie voor de bestuurders. **5.1.2e** zal met ieder van jullie (rode namen) contact op nemen om de annotatie te verrijken. Deze annotatie moet uiterlijk do ochtend klaar zijn.

Dank voor jullie medewerking!

5.1.2e

5.1.2e

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: Stikstof <stikstof@pzh.nl>

Verzonden: zaterdag 8 februari 2025 10:33

Aan: Stikstof; 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
CC: 5.1.2e 5.1.2e

Onderwerp: vervolg Inhoudelijk team impactanalyse

Tijd: vrijdag 14 maart 2025 10:00-11:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.

Locatie: Microsoft Teams-vergadering; buiten verzoek

Aangepast naar een uur, 5.1.2e 10-3

Zou jij svp een vervolgreeks in willen plannen? Onderwerp: ◀ Inhoudelijk team impactanalyse↑.

Wie:

ZH-PLG: 5.1.2e
Natuur: 5.1.2e
Landbouw: 5.1.2e
Wonen: 5.1.2e
Mobiliteit: 5.1.2e
Ruimte: 5.1.2e
Economie/industrie (incl. HIC): 5.1.2e
Energie(transitie): 5.1.2e
PAS-melders: 5.1.2e
Water: 5.1.2e
Kernteam: 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e

Wanneer: wekelijks, te beginnen komende week op donderdag ochtend/middag of vrijdagochtend.

Duur: 1,5 uur

Microsoft Teams [Heeft u hulp nodig?](#)

[Nu deelnemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2e

Wachtwoordcode: 5.1.2e

Voor organisatoren: [Vergaderopties](#)

Disclaimer

This e-mail and any attachment it contains is confidential and may contain legally privileged information.

If you are not the intended recipient, please note that this e-mail or any attachment may not be copied or disclosed or distributed to others.

If you have received this e-mail by error, please notify the sender immediately by return e-mail, and delete this message. All rights reserved.

Annotatie stakeholdergesprek Industrie, glastuinbouw en energie

Datum	
Locatie	
Aanwezige gedeputeerden	Meindert Stolk, Berend Potjer
Aanwezige vertegenwoordigers stakeholders	

Doel van het gesprek:

- Toelichten van de inzet van de provincie.
- Ophalen beelden en verwachtingen van partners over de inzet.
- Uitvragen wat stakeholders nog meer kunnen doen en wat ze daarvoor nodig hebben.
- Waar mogelijk afstemmen lobbyboodschappen richting het Rijk.

Gespreksagenda

1. Introductie
2. Aftrap korte presentatie
3. Wat kunnen we als provincie doen
4. Wat vragen we van het Rijk
5. Afstemmen lobby richting het Rijk

Presentatie (zie bijlage)

Gedeputeerden geven eerst een korte presentatie langs de volgende lijnen:

- De provinciale opgave
 - a. Industrie, glastuinbouw en energie
 - b. Agrarische sector
 - c. Wonen
 - d. Natuur en Water
 - e. Grote knelpunten: stikstofslot, netcongestie en druk op ruimte.
- Maatregelen die provincie kan nemen
 - a. Natuurlijke stoppers opkopen van natuurlijke stoppers om hun productierechten uit de markt te nemen en NH₃-emissie te verminderen.
 - b. Overgangsgebieden rondom N2000-gebieden waarop activiteiten aan eisen moeten voldoen om de druk op het natuurgebied te verlagen en natuurherstel mogelijk te maken.
 - c. Strategisch grondbeleid om vrijwillig gronden op te kopen en deze in te kunnen zetten voor gebiedsprocessen, verplaatsing en extensivering om druk op N2000-gebieden te verminderen.
 - d. Ammoniakplafond als vorm van doelsturing om NH₃-emissie te verminderen.
- Wat de provincie van het Rijk vraagt
 - a. Scheiding NO_x-NH₃ in vergunningverlening om reductiemaatregelen voor NO_x te kunnen blijven uitvoeren.
 - b. Extensiveren nadrukkelijker onderdeel van het beleid

- c. Zero-emissieverplichting voor weg-, water- en woningbouwprojecten om de bouw op projectniveau van het slot te krijgen
- d. Aanpakken staatssteunproblematiek om betere ondersteuning van ondernemers mogelijk te maken.
- e. Middelen voor natuurlijke stoppers, strategisch grondbeleid en andere extensiveringsvormen

Gesprekspunten

Wat kunnen we als provincie doen.

Te stellen vragen:

- Wat vinden jullie van ons maatregelenpakket?
- Waar zien jullie meerwaarde? Ook voor jullie sector?
- Waar zien jullie mogelijke problemen? Juist vanuit jullie sector beschouwd.
- Waar kunnen jullie vanuit de industrie op dit pakket nog aanvullen?
- Wat hebben jullie daarvoor nodig?

Te verwachte vragen/gevoeligheden:

- Waarom doet de provincie maar 10% (betreft een percentage voor beeldvorming)?
 - **Antwoord:** De provincie zet zich 100% in voor het stikstofvraagstuk, maar de realiteit is dat we gegeven de unieke situatie van Zuid-Holland dan ook maar 10% van het probleem kunnen oplossen. Daarom benadrukken we dat het Rijk de verantwoordelijkheid voor de overige 90% op zich moet nemen.
 - Dat geldt in het bijzonder voor NOx, waar we in Zuid-Holland relatief veel last van hebben.

Wat verwachten we van het Rijk?

Te stellen vragen

- Herkennen jullie deze punten?
- Welke verwachtingen van het Rijk hebben jullie?
- Wat zouden jullie richting het Rijk nog meer kunnen doen en wat zouden jullie daarvoor eventueel van ons verwachten?

Afstemmen lobbyboodschap

Onze lobbyboodschappen zijn:

-

Te stellen vragen:

- Welke van deze lobbyboodschappen sluiten aan bij jullie lobbyboodschappen? Waar zouden we gezamenlijk kunnen optrekken?
- Welke lobby-activiteiten zouden we kunnen combineren
- Onze lobbyboodschappen zijn:
- lobbyboodschap:

Gespreksspecifieke context

Gevoeligheden die bij partners leven

-

Welke punten zullen gesprekspartners inbrengen, welke vraag zullen zij voor de provincie hebben.

-

Waar moeten we nog meer rekening mee houden richting het gesprek?

-

To: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
From: 5.1.2e
Sent: Wed 3/5/2025 2:20:57 PM
Subject: RE: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO
Received: Wed 3/5/2025 2:20:00 PM

Arne heeft wel in gesprek bij 5.1.2e naar het eea gevraagd omtrent de opdrachten.
Ik heb 14 mei er weer uitgehaald iig

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 5 maart 2025 14:22
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO

Heeft Arne jullie actief gevraagd om een update?

Ik zou 14 mei niet noemen – nog geen verwachtingen wekken waar we nu nog niet van weten wat we daar precies voor aanleveren.

@5.1.2e hoe kijk jij hiernaar?

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 5 maart 2025 14:11
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO

Ha,

Lijkt mij handig om bij Mariëtte het verhaal van het BO ook eens te laten vallen.

Voor nu lijkt het mij verstandig om Arne een update te geven. We hadden gecommuniceerd eind februari iets te leveren. Een stavaza is in dit geval ook iets, daarbij heb ik toegevoegd dat het stuk in PS komt van 14 mei zoals zojuist in de vergadering is kenbaar gemaakt.

Kun je het daarmee vinden?

Groetjes

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 5 maart 2025 11:26
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO

Dag 5.1.2e

Op zich prima mededeling voor Arne. Wel de vraag of het momentum nu opportuun is.

Graag oog houden voor mogelijke verwarring die dit zou kunnen opleveren. Mariette is nog niet (voldoende) op de hoogte hiervan en voor Arne zal het vooral van belang zijn dat eea is afgestemd en dat de verhouding met de gecoördineerde aanpak helder is. Dat staat op zich in de oplegger, maar als er zoveel lijntjes lopen worden dingen vaak door elkaar gehaald/niet gelezen. We kunnen er ook voor kiezen wanneer het stuk er is eerst met de opdrachtgevers af stemmen en het daarna op de PO's in te brengen.

Met groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: maandag 3 maart 2025 14:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO

Alvast een update doorgevoerd over de stavaza van de verschillende sporen.

Van: 5.1.2e

Verzonden: maandag 3 maart 2025 14:16

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>;
5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Onderwerp: Meelezen update Arne - stikstof BO i.c.m. SANE en coördinerend PO

Hoi allen,

Zouden jullie even kunnen meelezen met de oplegger? Gaat erover om Arne een update te geven over het proces, al zal het e.e.a. ook morgen waarschijnlijk duidelijk worden.

Graag jullie blik hierop, ook op de manier voor de slag om de arm qua planning. Wat is hier handig in? Graag reactie voor woensdag 13.00u.

Groetjes en alvast dank,

5.1.2e

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e | 5.1.2e @berenschot.nl
From: 5.1.2e
Sent: Wed 3/5/2025 9:22:41 AM
Subject: RE: Fors dalende lijn NOx
Received: Wed 3/5/2025 9:22:00 AM

Ha 5.1.2e,

5.2.1

Daarnaast zijn piekbelaster transportsectoren al redelijk onderweg met emissies terugbrengen. Het is erg verstandig dit goed te nuanceren in een aanpak; er gebeurt al veel ihkv NOx. 5.2.1

5.2.1 Dan kunnen we daarna altijd nog beslissingen maken over hoe het aangepakt moet of kan worden.

Daarnaast kom ik nog even terug op maatregelen in overgangsgebieden, hier blijkt nog wat onzekerheid te liggen. 5.1.2e zal je er meer over kunnen vertellen in aankomende gesprekken.

Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Verzonden: dinsdag 4 maart 2025 11:41

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: RE: Fors dalende lijn NOx

Hoi 5.1.2e,

Aanvullend op wat ik in het overleg heb aangegeven, dat wij NOx emissies aanpakken vanuit regulier VTH-beleid ([onze nota VTH](#)), hebben we ook nog onze inzet in het SLA en het provinciale luchtbeleid. Hierover rapporteren jaarlijks via de voortgangsrapportage luchtkwaliteit ZH (zie bijgaand). Op P15 van deze rapportage meer over de herkomst/bronnen NO2. Vooral zeevaart, binnenvaart en wegverkeer.... In bijlage III alle maatregelen tbv verbeteren luchtkwaliteit (industrie P26).

Groet

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>

Verzonden: dinsdag 4 maart 2025 10:18

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: RE: Fors dalende lijn NOx

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Dank voor de 'crash course' zojuist. Ik ga de toegezonden stukken bestuderen.

Voor zover jullie nog aanvullende stukken hebben over welke maatregelen rijk en/of provincie kunnen nemen t.a.v. zeescheepvaart, de haven (mobiele werktuigen, vrachtverkeer), houd ik mij aanbevolen.

Veel dank en we spreken, hgr, 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Verzonden: dinsdag 4 maart 2025 09:06

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: RE: Fors dalende lijn NOx

Goedemorgen 5.1.2e,

In aanvulling op jouw mail, bijgaand twee (interne) notities die recent met de betrokken gedeputeerden zijn besproken. Eén over de laatste stavaza in de maatwerkaanpak en de ander over de relatie maatwerktrajecten en reductie uitstoot stikstof.

Groet

5.1.2e

5.1.2e
5.1.2e

M 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl

Provincie Zuid-Holland | Zuid-Hollandplein 1
Postbus 90602 | 2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

-Wanneer u de provincie Zuid-Holland een e-mail stuurt, ontvangt u binnen 2 werkdagen een reactie en binnen twee weken een antwoord. Al uw informatie wordt vertrouwelijk behandeld. Persoons- of adresgegevens worden uitsluitend gebruikt waarvoor u ze heeft verstrekt. Uw e-mailbericht wordt op een goede en veilige manier gearchiveerd.
-Vragen kunt u stellen via het [contactformulier](#).

een gedachte voor het milieu: is printen van deze mail echt nodig?

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>

Verzonden: dinsdag 4 maart 2025 08:36

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Onderwerp: Fors dalende lijn NOx

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Wat fijn dat we op zo korte termijn al een uur konden vinden. In voorbereiding zet ik alvast wat zaken op de e-mail. In ons gesprek zo wil ik graag focussen op het verband tussen industrie, klimaat en en stikstof. (NB: koppeling klimaat aan landbouwopgave is ook heel belangrijk/nuttig/interessant, daar niet van *, maar dat is even voor later).

De kernvraag is: kunnen we, en zo ja onder welke condities, bepleiten dat er voor NOx sprake is van een 'fors dalende lijn' in de neerslag van stikstof? Onder de vragen, heb ik nog wat meer achtergrond opgenomen om aan te geven waarom die vraag volgens mij belangrijk is.

- Het essay van 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e lees ik onder meer:
 - "Omdat NOx een meer grootschalige verspreiding kent is gebiedsgericht beleid veel minder effectief. Daarom stellen wij voor om voor NOx in te zetten op emissiereductiedoelen voor 2030 (50%) en 2050 (90% conform klimaatneutraal)." Zie p. 21.
 - Voor de industrie worden nu maatwerkafspraken gemaakt.
 - **Vraag 1:** hoe loopt dat, welke bedrijven in PZH vallen daaronder, wordt er naar jullie weten zowel naar CO2, als naar NOx als (indien van toepassing) NH3 gekeken?
 - **Vraag 2:** Zijn er door de oogharen bekeken belangrijke industriële uitstoters die we niet meenemen, maar die wel belangrijk zijn cq die we onder een provinciale aanpak moeten brengen?
 - Uit het rapport "[Samenhang energietransitie & stikstof in de Industrie](#)" volgen een aantal vragen. Als er nog andere relevante rapporten zijn op dit punt, heel graag.
 - **Vraag 3:** Hoe verstandig is een koppeling tussen klimaat/stikstofreductie voor de industrie? Is er ergens in provinciaal beleid een koppeling gemaakt tussen CO2 en NOx?

- **Vraag 4:** Kunnen we -indien het beleid gericht op klimaatdoelen wordt uitgevoerd- ook uitgaan van een fors dalende lijn NOx?
- **Vraag 5:** Hoe zit het met de 'specials':
 - Is NOx afvang samen met CO2 afvang mogelijk, zie tabel op p. 12 van het rapport, waaruit ik afleid dat 60% van de CO2 reductie bereikt gaat worden met afvang.
 - Houtgestookte energiecentrales
 - Luchtvaart (vandaag niet bespreken)

Ter achtergrond, nog de volgende redenering. Mocht ons gesprek zo nog leiden tot verder doordenken en redeneren, kunnen we vanuit dit punt vertrekken. Het kan natuurlijk zijn dat jullie denken, wat je hier onder schrijft klopt niet. Dan hoor ik dat graag *. Ik deel dit juist om eventuele redeneerfouten zichtbaar te maken en zo de discussie verder te brengen. Mijn gedachten zijn als volgt:

- PO SANE heeft gevraagd om een maatregelenpakket (provinciaal) en analyse/redenering wat -daarnaast- bij het Rijk 'moet gebeuren'. Dit laatste dient om ook de inzet naar het Rijk te kunnen bepalen. Het Rijk wil begin april met een plan van aanpak komen dat moet leiden tot een maatregelenpakket. Dat maatregelenpakket (provincie en rijk gecombineerd) moet leiden tot een 'fors dalende lijn'. Of zoals [Remkes](#) het verwoordt: "Vergunningverlening is weer mogelijk nadat een fors dalende lijn in de neerslag van stikstof is ingezet en er een onomkeerbaar pad is ingeslagen."
- Aanleiding is de jurisprudentie van eind december Rendac/Amercentrale, waardoor -althans zo de analyse- nog weer minder vergunningsverlening mogelijk is. Bij extern salderen was in de vergunningsverlening een toets op additionaliteit al vereist. Dit geldt na deze uitspraken nu ook bij intern salderen, dat (weer) vergunningsplichtig is. Als gevolg van die jurisprudentie is de motiveringslast bij vergunningsverlening weer verder verzwaaard. Veel provincies denken in de huidige situatie – zonder dat er een fors dalende lijn is – niet te kunnen onderbouwen. De provincie, en het land zitten 'op slot'.
- PZH is net even wat anders dan andere provincies, zowel wat betreft ecologie als wat betreft de behoefte voor economische/maatschappelijke ontwikkeling. Voor dit laatste gelden de ontwikkeling in de Haven van Rotterdam, woningbouw en (daarvoor benodigde infra) als belangrijke bottleneck. Daarnaast is legalisatie van PAS melders politiek en maatschappelijk een groot issue én moeten de projecten waarin intern gesaldeerd is alsnog een vergunning aanvragen.
- Over het additionaliteitsvereiste is een hoop geschreven en eerlijk gezegd vind ik het ook een moeilijk vereiste om echt te begrijpen en doorgronden. Vanuit LNV hebben wij daarover een rapport geschreven "[wanneer is goed, goed genoeg](#)", dat wat mij betreft nog staat.
- De juridische formulering is als volgt, namelijk: *of het aannemelijk is dat de (voortzetting van) een daling van de stikstofdepositie op de betrokken Natura 2000-gebieden aannemelijk is, ook zonder beëindiging van de activiteiten waarmee (...) is gesaldeerd.*" Zie o.m. RvS 14 februari 2024 ([GOL](#)), overweging 50. Even in mijn woorden uitgelegd:
 - Als je weet dat je de instandhoudingsdoelen 100% zeker gaat halen met het huidige maatregelenpakket dan mag je niet salderen met bronnen uit dat maatregelenpakket, want dan krijg je een 'dubbeltelling'.
 - Als je *niet* zeker weet dat je de instandhoudingsdoelen gaat halen, en wél een maatregelenpakket hebt dat resulteert in een fors dalende lijn, dan moet je aannemelijk maken dat je de bron (activiteit) waarmee je saldeert niet (en in ieder geval niet acuut) nodig hebt om de instandhoudingsdoelen te kunnen bereiken en verslechtering te voorkomen. Dat is niet zo zwaar als een 6 lid 3 Hrl toets waarbij je 'zekerheid' moet hebben, maar wel een zware motiveringslast. Die is lastig te halen in een context waarbij de natuur verslechtert (in strijd met 6 lid 2 Hrl) en in de situatie dat er überhaupt geen maatregelenpakket ligt. Beiden is op dit moment het geval. Het rapport wanneer is goed, goed genoeg gaat hierover.
- Over het belang van de KDW nog een opmerking, enigszins in de marge. De KDW is vooral van belang onder vergunningsverlening (6 lid 3 Hrl). Als afgeleide is deze ook relevant voor 6 lid 1 en 6 lid 2 Hrl, in de zin dat je verslechtering mag verwachten bij een overbelasting én dat je (grote) zorgen moet hebben over het behalen van instandhoudingsdoelen bij een overbelasting. Maar die twee liggen niet 1 op 1 op elkaar. De fors dalende lijn moet dus *gericht zijn op* de KDW, maar hoeft deze niet per definitie overal tot op de mol nauwkeurig te bereiken.
- De (politieke) reden dat het me belangrijk lijkt om in de context van de door het PO SANE gestelde vraag naar een maatregelenpakket, óók te kijken naar het additionaliteitsvereiste is de volgende. Ik denk dat de (politiek, bestuurlijke) bereidheid van ingrijpende maatregelen -en die zullen nodig zijn- gekoppeld zijn aan de mogelijkheid om vergunningsverlening weer meer mogelijk te maken. Dit is uiteraard een aanname van mijn kant, want je kan ook redeneren: je moet maatregelen nemen omdat dit nu eenmaal in de wet staat en omdat het nodig is voor de natuur, ongeacht de vraag of je daarna meer kan vergunnen.

Tot zometeen, hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Disclaimer

This e-mail and any attachment it contains is confidential and may contain legally privileged information.

If you are not the intended recipient, please note that this e-mail or any attachment may not be copied or disclosed or distributed to others. If you have received this e-mail by error, please notify the sender immediately by return e-mail, and delete this message. All rights reserved.

This email has been scanned for viruses and malware, and may have been automatically archived.

To: 5.1.2e [5.1.2e @berenschot.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 3/19/2025 2:26:37 PM
Subject: RE: vraag
Received: Wed 3/19/2025 2:26:00 PM

Nog een schoonheidsfoutje uit de tekst gehaald, met dank aan 5.1.2e

Samenhang met OER en herziening omgevingsbeleid

Bij de herziening omgevingsbeleid 2025 zal voor vier samenhangende, voor de ZH-PLG relevante, onderwerpen het beleid worden aangescherpt. Om de besluitvorming over die aanscherping te onderbouwen, worden op deze vier thema's alternatieven in het OER onderzocht. Daarbij is ook een vijfde alternatief opgenomen waarin de synergie tussen deze thema's wordt onderzocht. De scope van de OER, waaronder deze alternatieven, is op 19 december 2024 vastgesteld in GS. Het gaat om de volgende thema's:

- Emissieplafond ammoniak
- Drukfactoren rondom Natura 2000-gebieden (overgangsgebieden)
- Grondwaterstand veenweiden
- Boerenlandvogels
- Integraal onderzoeksalternatief gericht op doel- en middelstapeling (=doelmatigheidsonderzoek)

De uitwerking van de eerste twee onderwerpen in het maatregelenpakket loopt effectief vooruit op het proces van de herziening van het omgevingsbeleid. De maatregelen vallen echter binnen de kaders van de alternatieven die in het OER worden onderzocht [NB: zie aandachtspunt hieronder]. Dit betekent dat de maatregelen in mei opgewerkt kunnen worden naar teksten van het omgevingsbeleid die in juni ter besluitvorming in GS voorliggen, als onderdeel van de herziening 2025. Als de OER, die in mei wordt afgerond, nog aanleiding geven voor aanpassingen van de teksten, kunnen deze dan doorgevoerd worden.

Aandachtspunten:

- Met de bandbreedte die in het OER onderzocht wordt voor emissieplafond ammoniak (35-45 kg / ha), is het vastleggen van een nog lager plafond rondom Nieuwkoop bij de herziening 2025 niet mogelijk. 5.2.1

5.1.2e
Domein Water, Klimaat en Natuur
M 5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 15:17
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @berenschot.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: vraag

Dag 5.1.2e,

Zoals vanochtend besproken. Ik heb hierover ook kort met 5.1.2e en 5.1.2e afgestemd. Kun je hier verder mee?

Samenhang met OER en herziening omgevingsbeleid

Bij de herziening omgevingsbeleid 2025 zal voor vier samenhangende, voor de ZH-PLG relevante, onderwerpen het beleid worden aangescherpt. Om de besluitvorming over die aanscherping te onderbouwen, worden op deze vier thema's alternatieven in het OER onderzocht. In het OER Daarbij is ook een vijfde alternatief opgenomen waarin de synergie tussen deze thema's wordt onderzocht. De scope van de OER, waaronder deze alternatieven, is op 19 december 2024 vastgesteld in GS. Het gaat om de volgende thema's:

- Drukfactoren rondom Natura 2000-gebieden (overgangsgebieden)
- Grondwaterstand veenweiden
- Boerenlandvogels
- Integraal onderzoeksalternatief gericht op doel- en middelstapeling (=doelmatigheidsonderzoek)

De uitwerking van de eerste twee onderwerpen in het maatregelenpakket loopt effectief vooruit op het proces van de herziening van het omgevingsbeleid. De maatregelen vallen echter binnen de kaders van de alternatieven die in het OER worden onderzocht [NB: zie aandachtspunt hieronder]. Dit betekent dat de maatregelen in mei opgewerkt kunnen worden naar teksten van het omgevingsbeleid die in juni ter besluitvorming in GS voorliggen, als onderdeel van de herziening 2025. Als de OER, die in mei wordt afgerond, nog aanleiding geven voor aanpassingen van de teksten, kunnen deze dan doorgevoerd worden.

Aandachtspunten:

- Met de bandbreedte die in het OER onderzocht wordt voor emissieplafond ammoniak (35-45 kg / ha), is het vastleggen van een nog lager plafond rondom Nieuwkoop bij de herziening 2025 niet mogelijk.

5.2.1

5.2.1

Groet,

5.1.2e

Domein Water, Klimaat en Natuur

M 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>

Verzonden: woensdag 19 maart 2025 09:59

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Onderwerp: RE: vraag

Doe ik!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant

5.1.2e

www.linkedin.com/in/5.1.2e

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Wil je weten hoe het is om te werken bij Berenschot? [Bekijk onze video!](#)

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Verzonden: woensdag 19 maart 2025 09:59

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>

Onderwerp: RE: vraag

Kom je dan na je afspraak even langs A4 gelopen? Dan zie ik je wel verschijnen!

5.1.2e

Domein Water, Klimaat en Natuur

M 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 09:56
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: RE: vraag

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@berenschot.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Ha dank voor je reactie. Het team stikstof zit vandaag op B2 dus ik ben daar aangeland. Ik ben om half 11 even weg maar om 11 uur beschikbaar!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant

5.1.2e

[www.linkedin.com/in/](https://www.linkedin.com/in/5.1.2e)

5.1.2e

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Wil je weten hoe het is om te werken bij Berenschot? [Bekijk onze video!](#)

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 09:55
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Onderwerp: RE: vraag

Dag 5.1.2e,

5.2.1

Maar het hangt het nogal vanaf in welk document de tekst moet landen en welk doel je met specifiek het noemen van het OER wilt bereiken. Kortom: ik moet weten wat je doet. Ik kom zo na 10:30 naar A4. Zit je daar?

Groet,

5.1.2e

Domein Water, Klimaat en Natuur

M 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 09:38
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: vraag

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@berenschot.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Beste 5.1.2e,

Even een vraag vanuit het 'stikstofteam'. Er moet nog wat geschreven worden over de OER. In de inhoudsopgave die is gemaakt en vastgesteld in GS is daarover het volgende opgenomen.

Bij de herziening omgevingsbeleid 2025 zal voor vier samenhangende, voor de ZH-PLG relevante, onderwerpen het beleid worden aangescherpt. Om de besluitvorming over die aanscherping te onderbouwen, worden op deze vier thema's alternatieven in het OER onderzocht. Daarbij is ook een vijfde alternatief opgenomen waarin de synergie tussen deze thema's wordt onderzocht. De scope van de OER, waaronder deze alternatieven, is op 19 december 2024 vastgesteld in GS. Het gaat om de volgende thema's:

- *Grondwaterstand veenweiden*
- *Boerenlandvogels*
- *Emissieplafond ammoniak*
- *Drukfactoren rondom Natura 2000-gebieden*
- *Integraal onderzoeksalternatief gericht op doel- en middelstapeling (=doelmatigheidsonderzoek)*

Gisteren sprak ik met **5.1.2e** even over bovenstaand. **5.1.2e** raadde mij aan jou te mailen. Hier moeten we dus wat over opnemen. Ik vind het alleen lastig te beoordelen wat precies. Wellicht heb jij een voorstel, en anders moeten we er even over doorpraten. Ik ben vandaag in het provinciehuis.

Ik hoor wel even je eerste gedachten.

Vr. gr. **5.1.2e**

Disclaimer

This e-mail and any attachment it contains is confidential and may contain legally privileged information.

If you are not the intended recipient, please note that this e-mail or any attachment may not be copied or disclosed or distributed to others. If you have received this e-mail by error, please notify the sender immediately by return e-mail, and delete this message. All rights reserved.

This email has been scanned for viruses and malware, and may have been automatically archived.

To: 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @berenschot.nl]; 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]; 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]
Cc: 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]
From: 5.1.2e [redacted]
Sent: Wed 3/26/2025 8:57:14 AM
Subject: RE: Overgangsgebieden
Received: Wed 3/26/2025 8:57:19 AM

Hoi 5.1.2e [redacted],

Hierbij de indicatie van kosten waaraan je kan denken bij het realiseren van overgangsgebieden:

 [Financiën overgangsgebieden.docx](#)

Zoals eerder gezegd ben ik vandaag op pad en alleen telefonisch bereikbaar. Mocht telefonisch niet werken dan kunnen @ 5.1.2e [redacted] en/of @ 5.1.2e [redacted] je waarschijnlijk ook op weg helpen.

Groet!

5.1.2e [redacted]

Beleidsadviseur

Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e [redacted]

E: 5.1.2e [redacted] @pzh.nl

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

Van: 5.1.2e [redacted]

Verzonden: woensdag 26 maart 2025 09:14

Aan: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted] @berenschot.nl>

Onderwerp: RE: Overgangsgebieden

Hoi 5.1.2e [redacted],

Fijn dat het gelukt is! Het is vast een bulk aan werk voor je.. Ik deel de bandbreedtes vandaag voor 10u met je! Het is echt een eerste gedacht.. dus hopelijk kan je er iets mee in de verwerking. Nog over je vragen:

1. Dit blijft ingewikkeld. Er zijn nu twee sporen, deze maatregel '**overgangsgebieden**' waarin we voor het SANE (waarbij jullie vanuit Berenschot ondersteunen) onderzoeken of de maatregel overgangsgebieden kan bijdragen aan stikstofreductie en natuurherstel. In dit kader mag de term 'overgangsgebieden' ook gewoon gebruikt worden, want dit is in opdracht van GS om dit beter uit te zoeken.

Daarnaast loopt er een traject wat al eerder is vastgesteld door GS en ook openbaar gepubliceerd is om in het OER te onderzoeken hoe we drukfactoren op N2000-gebieden weg kunnen nemen (het doel van overgangsgebieden is eveneens om drukfactoren op N2000-gebieden te verminderen).

5.2.1 [redacted]

5.2.1 [redacted]

Dus voor het OER zijn we nu aan het onderzoeken of het gebruik van **zones** (dus geen overgangszones zelfs, maar gewoon zones) kan helpen bij het verminderen van drukfactoren. Maar dit is maar 1 van de opties die we in het OER onderzoeken, er zit ook een optie tussen waar geen zones worden voorgesteld. Omdat dit onderzoek nog gaande is, willen we in relatie tot het OER niet al spreken over overgangsgebieden en/of overgangszones.

Is dit zo iets duidelijker?

Offewel, voor de maatregel die nu onderzocht wordt voor SANE mogen we best spreken over 'overgangsgebieden', maar als het om het OER onderzoek gaat kunnen wel enkel spreken over 'zones' (als één van de onderzochte opties).

Ik ben vandaag trouwens op pad met een aantal bestuurders, dus minder goed bereikbaar. Als het dringend is kunnen we wel even appen/bellen!

Groet en succes met de afronding!

5.1.2e

Beleidsadviseur

Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e@pzh.nl

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>

Verzonden: dinsdag 25 maart 2025 22:44

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>

Onderwerp: RE: Overgangsgebieden

Dag 5.1.2e,

Veel dank! Volgens mij vrijwel al je opmerkingen over kunnen nemen.

Twee vragen:

1. Dubbelcheck, maar jij vindt dat we over Overgangszones en niet over Overgangsgebieden moeten spreken toch? (ook in GS en PS stukken). Ik heb dat nu overal zo aangepast.
2. Wanneer verwacht je de bandbreedte ongeveer te kunnen delen?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e

<https://www.linkedin.com/in/5.1.2e>

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Werktijden: maandag t/m vrijdag

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: dinsdag 25 maart 2025 13:17
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Onderwerp: RE: Overgangsgebieden

Hey 5.1.2e,

Ik heb een paar kleine aanpassingen gedaan, maar ook nog wat openstaande opmerkingen. Naar die laatste opmerkingen hoop ik vanavond te kijken, maar als je dit alvast wil verwerken is dat prima! Kunnen we voor de laatste slag met een gedeeld bestand werken anders?

Daarnaast ga ik nog aan de slag met de financiën, maar dat is nog wel ingewikkeld.

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Verzonden: maandag 24 maart 2025 13:51
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: Overgangsgebieden

Dag 5.1.2e,

Dank nog voor je aanscherpingen in het format over overgangsgebieden. Ik heb dit omgeschreven naar bijgevoegde tekst voor het GS-voorstel. Zou jij hier doorheen kunnen lezen en de check klopt wel/niet kunnen uitvoeren?

Daarnaast heb ik nog een paar checkvragen die we denk ik snel kunnen afhandelen:

- Uit het format maakte ik op dat "Op dit moment worden maatregelen tegen deze drukfactoren voornamelijk binnen N2000-gebieden genomen."
 - Klopt dit?
- Uit het format maakte ik niet op dat er rekening wordt gehouden met strengere emissienormen bij bepaalde gebieden, zoals Nieuwkoop. Dat leek wel uit je laatste mail door te schemeren. Doe ik de waarheid geweld aan als ik zeg dat dit wel wordt onderzocht?
- Als jullie het hebben over de meekoppelkans met stikstof, kunnen we daar wat concrete voorbeelden van geven?
- Als jullie het hebben over omgevingsplannen, gaat dit per definitie over gemeentelijke omgevingsplannen toch?
- Ik heb een volgende alinea geformuleerd:
 - Als uit het OER blijkt dat overgangsgebieden goed helpen voor het behalen van de instandhoudingsdoelen in N2000-gebieden, dan werken we in de tweede fase (vanaf 2026) toe naar uitwerking in de omgevingsverordening en eventueel het omgevingsprogramma. Daarmee wordt het nemen van maatregelen ook afdwingbaar.
 - Hierin wordt het omgevingsprogramma voor het eerst genoemd. Is dit een nieuw omgevingsprogramma, of een bestaande? En zo ja met welk doel?

Zouden we deze vragen vandaag of morgen even snel kunnen doorlopen?

Ik ben vandaag op kantoor en tussen half 3 en 16 nog goed beschikbaar, anders morgen goed belbaar.
Ik hoor het graag!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e
<https://www.linkedin.com/in/5.1.2e>
Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht
Werktijden: maandag t/m vrijdag

Disclaimer

This e-mail and any attachment it contains is confidential and may contain legally privileged information.

If you are not the intended recipient, please note that this e-mail or any attachment may not be copied or disclosed or distributed to others.
If you have received this e-mail by error, please notify the sender immediately by return e-mail, and delete this message. All rights reserved.

This email has been scanned for viruses and malware, and may have been automatically archived.

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Mon 3/17/2025 10:11:07 AM
Subject: Eerste opzet uitvraag WUR
Received: Mon 3/17/2025 10:11:11 AM

Hoi 5.1.2e 5.1.2e

Willen jullie meelesen en aanvullen in deze eerste opzet? Ik heb maar wat getallen voor de ammoniakplafonds opgenomen, maar jullie weten natuurlijk veel beter wat het onderzoeken waard is dus pas dat vooral aan! Daarnaast bedenk ik me net dat ik het nu alleen heb gericht op ammoniak, goed om NOx hierin ook mee te nemen lijkt mij.

 [Uitvraag WUR - 17 maart 2025.docx](#)

Het zou mooi zijn als we dit A4tje woensdag met mijn contactpersoon kunnen delen, dan kan hij zijn collega's alvast inlichten dat een dergelijke uitvraag eraan komt. Het idee is dat we daarna samen met de juiste contactpersonen bij de WUR de uitvraag kunnen aanscherpen.

Moeten alleen nog even nadenken hoe we de provincie Utrecht hierbij betrekken?

Groet!

5.1.2e

5.1.2e

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e @pzh.nl

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

To: 5.1.2e [5.1.2e @berenschot.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @berenschot.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @berenschot.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 3/19/2025 3:56:42 PM
Subject: RE: Eerste opzet SANE!
Received: Wed 3/19/2025 3:56:00 PM

Dag 5.1.2e 5.1.2e

Dank voor jullie feedback op de formats. Voor de maatregel overgangsgebieden en de vraag om het volgende punt te verscherpen 'Welke werking heeft deze maatregel specifiek voor stikstof, naast natuurherstel?', kunnen we hem op dit moment niet scherper maken dan nu in het format staat. Ik heb een paar aanscherpingen gedaan (met track-changes), maar die wil ik graag ook nog afstemmen met mijn opdrachtgever @ 5.1.2e. Ik begreep dat we misschien iets meer tijd kunnen krijgen voor de aanscherping van de formats, klopt dit?

Dat we de vraag (welke werking hebben overgangsgebieden specifiek voor stikstof) niet specifiek dan dit kunnen beantwoorden heeft een paar redenen:

- Eerste berekeningen laten zien dat bij enkele N2000-gebieden het significante effecten zal hebben om iets aan stikstofemissiereductie in de directe omgeving van het gebied te doen. Dit willen we echter laten narekenen door de WUR, aangezien zij toegang hebben tot exactere data (waar wij geen toegang tot hebben). De WUR kan dus tot veel nauwkeurigere berekeningen komen, zij kunnen daarnaast ook nauwkeuriger berekenen wat de impact is van een stikstof reducerende maatregel in een overgangsgebied voor een afname van de stikstofdepositie op het desbetreffende N2000-gebied.
- Daarnaast moeten we per N2000-gebied gaan onderzoeken of een overgangsgebied voor de brede waaier aan drukfactoren relevant is, **hoe groot zo'n zone** moet zijn, **welke maatregelen** je wil koppelen in zo'n zone (voor stikstof bijv. lager emissieplafond ammoniak? Minder mest uitrijden? Etc.) en in **welke hoedanigheid** (o.b.v. normering of door ondernemers in het gebied te activeren tot extensievere landbouw m.b.v. het beschikbaar stellen van subsidies?). Hierdoor kunnen we nu nog geen uitspraken doen wat de exacte bijdrage van een 'overgangsgebied' is specifiek voor stikstof. De vorm/invulling van een overgangsgebied is nog in ontwikkeling en wordt misschien zelfs per N2000-gebied anders, maar dit neemt niet weg dat een overgangsgebied zeker goede handvatten kan bieden om iets op een effectieve manier te doen aan natuurherstel in N2000-gebieden (waar ook stikstofemissiereductie voor nodig is, zowel m.b.v. generiek beleid als bij sommige gebieden ook nog extra in de directe zone rondom N2000-gebieden).

Bovenstaande heb ik ook zo goed als mogelijk verwerkt in de formats. Ik hoop dat dit het iets verhelderd, maar ik zou het format graag nog goed willen afstemmen met 5.1.2e en ik heb ook nog een paar opmerkingen die ik met @ 5.1.2e wil bespreken. Hopelijk past dit in de tijd!

Hartelijke groet,

5.1.2e

Beleidsadviseur

Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied
Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e @pzh.nl

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

Van: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Verzonden: dinsdag 18 maart 2025 13:34
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@berenschot.nl>
Onderwerp: RE: Eerste opzet SANE!

Dag allen,

Blijkbaar werkt de vorige link uit de mail van 5.1.2e niet meer. Hierbij de nieuwe [08. Formats maatregelen](#)

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Senior consultant Openbaar Bestuur

Berenschot

5.1.2e

<https://www.linkedin.com/in/5.1.2e/>

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Werktijden: maandag t/m vrijdag

Verstrekt onder ID: 320389

Pagina's zijn geweigerd

3 - 4

Verstrekt onder ID: 320389

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Fri 3/28/2025 8:24:16 AM
Subject: RE: Uitnodiging bijeenkomst 'Samenhang systeemherstel natuur en recreatie' (rel. overgangsgebieden)
Received: Fri 3/28/2025 8:24:00 AM

Hoi 5.1.2e,

Het lijkt mij sowieso wel nuttig om hierbij te zijn, omdat ik voor de aanpak drukfactoren ook bezig ben met de drukfactor recreatie. Ik zal ook even afstemmen met 5.1.2e of er nog iemand van N2000 mee wil.

Groet!
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: woensdag 26 maart 2025 16:11
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: FW: Uitnodiging bijeenkomst 'Samenhang systeemherstel natuur en recreatie' (rel. overgangsgebieden)

Hallo 5.1.2e, 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e

Willen jullie afstemmen over voor wie deelname aan deze bijeenkomst 'Samenhang systeemherstel en recreatie' op 10 april of de uitkomsten ervan nuttig is?

Het heeft betrekking op manieren waarop opgaven rond systeemherstel voor natuurgebieden en recreatie in samenhang kunnen worden opgepakt. Zie ook bijgevoegde uitnodiging. Onderdeel is het verkennen om recreatie mee te nemen in gebiedsprocessen in de overgangsgebieden. Het wordt georganiseerd vanuit de Lerende Samenwerking van Programma Natuur.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
5.1.2e

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl
www.zuid-holland.nl/natuurrijk-Zuid-Holland
www.zuid-holland.nl/ZH-PLG-Zuid-Hollandse-Delta

Krachtig Zuid-Holland

Van: 5.1.2e <5.1.2e @bij12.nl>
Verzonden: woensdag 26 maart 2025 14:17
321103 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e <5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @gelderland.nl>; 5.1.2e 0290

5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e)
< 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl;
5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @fryslan.fr; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>;
5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e
< 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @pluriform.org>; 5.1.2e
5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @geiderland.nl>
CC: 5.1.2e (5.1.2e) < 5.1.2e @minInv.nl>

Onderwerp: Uitnodiging bijeenkomst 'Samenhang systeemherstel natuur en recreatie'

Beste Programmamanagers programma Natuur,

Ik stuur jullie bij deze de onderstaande uitnodiging namens 5.1.2e door. Zie ook de bijlage.

Beste Programmamanagers PN,

In het kader van het thema recreatie hebben we vanuit de lerende samenwerking PN een community of practice opgezet. Het kernteam van deze CoP, waarin de meest betrokken partijen een bijdrage leveren, heeft een aantal werksessies gehad over het beperken van de druk vanuit de recreatie op natuur alsook de kansen voor recreatie in de overgangsgebieden (zie ook tekst uitnodiging in bijlage). Op 10 april organiseren we een breder bijeenkomst om de resultaten tot nu toe te bespreken en op punten te verdiepen.

Via het lerend netwerk vernieuwing natuurbeleid hebben we collega's vanuit jullie provincies betrokken maar het kan zijn dat jullie nog specifieke collega's op het oog hebben die hiermee aan de slag zijn. Kunnen jullie deze uitnodiging aan hen doorsturen? Ook zijn jullie zelf van harte welkom! De uiteindelijke resultaten van de CoP zullen we aan jullie terugkoppelen. Alvast bedankt voor jullie medewerking.

Hartelijke groeten,

5.1.2e

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Werkdagen 5.1.2e

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl
M 5.1.2e | E 5.1.2e @bij12.nl

Volg ons op [LinkedIn](#) en [Twitter](#).

To: 5.1.2e [redacted]@wur.nl 5.1.2e [redacted]@wur.nl
From: 5.1.2e [redacted]
Sent: Thur 3/20/2025 2:54:08 PM
Subject: Uitvraag zoneringsaanpak rondom Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (Zuid-Holland)
Received: Thur 3/20/2025 2:54:00 PM
[Uitvraag WUR zoneringsaanpak rondom Nieuwkoopse Plassen en De Haeck \(Zuid-Holland\) - 20 maart 2025.docx](#)

Dag 5.1.2e [redacted],

Hierbij in de bijlage een eerste richting van de uitvraag. Roept vast wat vragen op, maar hopelijk geeft het een goede inschatting van waar we naar op zoek zijn.

We spreken elkaar!

Hartelijke groet,

5.1.2e [redacted]
Beleidsadviseur
Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied
Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e [redacted]
E: 5.1.2e [redacted]@pzh.nl
Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 3/14/2025 3:58:16 PM
Subject: RE: Memo PO coördinerend stikstof
Received: Fri 3/14/2025 3:58:00 PM

Hoi 5.1.2e,

Nog bedankt!! Je opmerkingen waren erg waardevol *
Het was een race tegen de klok, maar ik denk dat het aardig gelukt is.

Fijn weekend!

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 14 maart 2025 11:27
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: Memo PO coördinerend stikstof

Hoi 5.1.2e,

Interessant om te lezen!
Heb hier en daar een paar opmerkingen gemaakt om de boodschap wat te nuanceren.
Hopelijk kun je er verder mee. Als niet, laat het me weten svp.
Groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 14 maart 2025 10:12
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: Memo PO coördinerend stikstof

Heel fijn 5.1.2e !! *

 [PO 18 maart - Aanpak drukfactoren \(o.a. stikstof\) N2000.docx](#)
 [PO 18 maart oplegnotitie - Aanpak drukfactoren \(o.a. stikstof\) rondom Natura2000.docx](#)

5.1.2e

5.1.2e

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e
E: 5.1.2e @pzh.nl
Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

To: 5.1.2e [5.1.2e@pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 3/14/2025 10:00:49 AM
Subject: Uitvraag WUR
Received: Fri 3/14/2025 10:00:00 AM

1. Emmissiereductie in de eerste kilometer(s) rondom het N2000 gebied nieuwkoop
2. Emissiereductie in relatie tot amoniakplafond
3. Emissiereductie in zonering i.c.m. aanpak drukfactoren zoals hydrologie

5.1.2e

Beleidsadviseur

Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e [5.1.2e@pzh.nl]

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Thur 3/13/2025 9:52:30 AM
Subject: RE: Memo PO Coördinerend Stikstof - 18 maart
Received: Thur 3/13/2025 9:52:00 AM

En ook de oplegnotitie (bij communicatie toegevoegd dat het om een vertrouwelijk memo gaat om inzichten te geven in de bijdrage van de aanpak drukfactoren, zodat met deze inzichten gereageerd kan worden op de voorstellen van de MCEN):

 [PO 18 maart oplegnotitie - Aanpak drukfactoren \(o.a. stikstof\) rondom Natura2000.docx](#)

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 13 maart 2025 10:07
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: Memo PO Coördinerend Stikstof - 18 maart
Urgentie: Hoog

Hoi beiden,

Voor jullie allebei hierbij het herschreven memo:

 [PO 18 maart - Aanpak drukfactoren \(o.a. stikstof\) N2000.docx](#)

Groet!

5.1.2e

Beleidsadviseur

Natuur en Coördinatie IPO Landelijk Gebied

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e @pzh.nl

Werkdagen: ma t/m vr

www.zuid-holland.nl/contact